

Masarykův lid

ROČNÍK XXIII • 4. ČÍSLO • PROSINEC 2017

ČTVRTLETNÍK NEZÁVISLÉHO DISKUSNÍHO KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

ZŠ Na Planině 1393, Praha 4 - Krč, tel. č.: 797726233
e-mail: kmh@joura.cz
www.miladahorakova.cz
ČSOB, č. ú.: 556682/0300
Redakční rada: J. Adlt, E. Jourová
J. Titzlová, pod vedením Z. Dvořákové
Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Milan
Nevole, K Údolí 2, 143 00 Praha 12
REGISTROVÁNO MK ČR E 11026, ISSN 2336-8772

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

V minulých měsících naše media vzpomněla 100. výročí narození Pavla Tigrida. Proto ho připomínáme jeho vlastním textem o padesátých letech minulého století z knihy "Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu" (1990).

Padesátá léta, spíš vražedná než rehabilitační

Byl vypracován jakýsi rozvrh represe. Nejdřív bylo třeba si vyřídít účty s předúnorovými politickými partnery komunistů – slovenskými demokraty počínaje. Pak přišli na řadu potenciální odpůrci nového režimu, šířitelé letáků, důstojníci, »velcí« rolníci. V roce 1950 se inscenoval proces s »vedením záškodnického spiknutí«, v němž byly vyneseny čtyři rozsudky smrti, mezi nimi nad dr. Miladou Horákovou, bývalou poslankyní národněsocialistické strany, a »trockistou« Závišem Kalandrou, historikem a estetikem, který měl za sebou šest let nacistického koncentráku. Gottwald odsouzeným milost neudělil, přestože přišly protesty z celého světa, mezi nimi i od Einsteina. Ale tím to nekončilo. Bezpečnost chtěla mermomocí dokázat velký rozsah »spiknutí« a tak v následných procesech bylo odsouzeno přes 600 lidí: deset trestů smrti, tresty na svobodě dosáhly 7850 let. Rozvrh pamatoval na kněze (v roce 1950 bylo internováno 1 910 mnichů a 10 660 řeholnic), na trockisty, sociální demokraty, »kulaky«, »vnější nepřátele«. Následovali »sabotáři«, pokud možno židovského původu, v hospodářských ministerstvech a institucích, až konečně bylo objeveno »protistátní spiklenecké centrum« přímo ve špičkách strany.

Politické procesy se vyráběly na běžícím pásu. Poučka o zostřujícím se třídním boji, vyhlášená Stalinem, se stala hnací silou režimu. A to zase umožňovalo bezpečnostním složkám hledat (a nacházet) třídního nepřítele za každým rohem. Natolik, jak poznamenává Kaplan, že v celkovém rozsahu politických procesů tvořily soudy s opravdovými odpůrci režimu malou část a nebyly ani typické. Nejednou policie sama sestrojila spiknutí (jako třeba v Babicích), vyráběla »zázraky« (jako na faře v Čihošti), vymýšlela si spiknutí se západními imperialisty nebo titovskými zrádci.

Pak bylo třeba obviněné náležitě »změkčit«. To se dělo způsobem, který často předčil zabíjäcké metody gestapáků. Některé z těchto metod vyšly najevo teprve za Pražského jara. K přiznání zločinů, které nikdy nespáchali, byli lidé přivázáni s pytle na hlavě, spoutáni řetězy na rukou i na nohou, oslepováni elektrickým světlem, byli až do omdlení mláceni, byly jim vyraženy zuby, byli donuceni sedět ve vaně naplněné fekáliemi, šokováni elektřinou, mužům byla drcena varlata (policajti tomuto druhu mučení říkali »telecí bečení« nebo taky »rajský protlak«); vyšetřovaní museli desítky hodin stát čelem ke zdi, nebo naopak neustále pochodovat. Docházelo i k fingovaným popravám, kdy bylo oběti dáno na srozuměnou, že nadešla její poslední hodina.

Takto »naklepané« lidské trosky se přiznaly ke všemu, podepsaly cokoli. Pak se někteří obvinění museli svá »přiznání« učit nazpaměť, text nesčíslněkrát opakovat, biflovat otázky i odpovědi, které pak odpapouškovali před soudem. V některých důležitých procesech, vysílaných rozhlasem, byl celý program nahrán předem pro případ, že by se obviněný odchýlil od textu nebo odmítl vypovídat. Pro kritickou chvíli veřejného vystoupení byli obžalovaní pod vlivem drog, což způsobilo, že se nad svými údajnými zločiny sami mravně rozhořčovali, někdy dokonce žádali o zvýšení trestu nebo rovnou o trest smrti.

Nakonec došlo i na některé komunisty, podle známé poučky, že revoluce požírá své děti. Nejznámější z těchto justičních orgií je proces s »protistátním spikleneckým centrem« v čele s Rudolfem Slánským a třinácti dalšími vysokými funkcionáři KSČ. Svým způsobem je proslulý neprávem – byly horší monstrprocesy s lidmi nepoměrně nevinnějšími. Jenže v tomto případě šlo o zasloužilé vysoké

Masarykův lid

funkcionáře komunistické strany, které táž strana křivě obvinila, v justiční frašce odsoudila, jedenáct ze čtrnácti popravila, později rehabilitovala a pak zas hodila do »jámy pamětnice«. Někteří přežili, sepsali svědectví, která zaujala právě vylíčením tehdy běžných policejné justičních zvěstev; vyšla ve velkých vydáních dokonce i v Československu

(v tom jediném roce, kdy taková literatura faktu vyjít mohla – v roce 1968).

Doznání Artura Londona bylo dokonce poutavě zfilmováno a film promítán v celém civilizovaném světě.

Pavel Tigrid

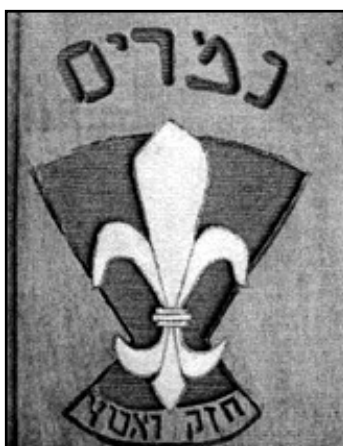
Jitka Radkovičová přináší další zajímavé poznatky o skautingu, které získává v Izraeli od československých skautů, kteří přežili holokaust. (Maskil, srpen-září 2017)

Autorka letos obdržela na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové Cenu Josefa Zemana za práci s mládeží. Blahopřejeme.

O SIONISTICKÉM SKAUTINGU

aneb Pomocnou ruku najdeš na konci svého vlastního ramene

S tímto heslem jsem před léty vstupovala do projektu, který měl mít za výsledek získání alespoň minimálního množství konkrétních informací o činnosti a působení oddílů a skupin hlásících se k různým židovským sionistickým mládežnickým hnutím v období první Československé republiky. Šlo o ty, které ve svých stanovách zmiňovaly slovo „skauting“. A jak jsem časem pochopila, bylo to nejspíš také heslo, kterým se řídila sionistická mládež až do hořkého konce, ba dokonce i po něm.

K rozhodnutí pracovat na tomto tématu jsem dospěla na základě několika faktorů: převážoval pocit, že jsme svým židovským sestrám a bratrům zůstali hodně, ne-li všechno dlužní, a práci na „objevování zapomenutého“ jsem tedy brala (a nadále беру) jako pokus o částečné umazání tohoto dluhu. Židovští skauti a sionističtí činovníci zaplatili během druhé světové války strašlivou cenu. Obrovské množství jich zahynulo v nacistických vyhlazovacích táborech a zůstalo jen málo takových, kteří o své činnosti mohli podat svědectví. Následně většina těch, kteří přežili, odešla v mezidobí 1945-1949 do Palestiny/Izraele. Výsledek? Díra v historii československého skautingu.

Dalším důvodem byly události z přelomu let 1938 a 1939, kdy na tzv. slučovacích sněmech byla diskutována otázka vzniku jednotné organizace skautů lépe odolávající německému tlaku; pozvány ke spolupráci byly všemožné skautské organizace u nás, ale ani jedno z hnutí skautů sionistických. Proč tomu tak bylo? Příznám se, že odpověď na tuto nejednoduchou otázku hledám dodneška. To, co se tehdy dělo, byla sebeklamná politika vršících se ústupků, založená na principu obětování potenciálních menších hodnot a ve jménu většího „dobra“. Dopadlo to tak, že jsme bojovali malé bitvy o malé zisky a stejně jsme 28. října 1940, zrovna na státní svátek (toto datum bylo, domnívám se, velmi pečlivě vybráno), dostali od Němců „napráskáno“ v podobě zákazu veškeré skautské činnosti.

Jednotlivé organizace sionistické mládeže, tj. Tchelet Lavan (Modrobílí), Hašomer Ka-dimah (Strážci vpřed),

Hašomer Hacair (Mladý strážce), Makabi Hacair (Mladý Ma-kabejec), Bnei Akiva (Děti Akivovy), Brit Trumpeldor nebo také Betar (Trumpeldorův svaz), Brit Masada (Svaz Masada), Sbor židovských junáků-skautů, Hanoar Hacioni (Sionistická mládež), El Ai (Vzhůru) a Hacofo (Skaut) se až na výjimky začlenily do dvou největších čs. skautských celků, Svazu junáků skautů RČS a Federace čs. skautů. Důvody přihlášení ke skautským ideálům byly u jednotlivých hnutí různé: Tchelet Lavan měl vůči skautingu baden-powellovského, tj. vojenského typu, zpočátku přímo odpor, a tak

v roce 1924 zamířil do levicověji orientované Federace čs. skautů. Naopak Hašomer Kadimah a později Hašomer Hacair se stal od roku 1926 korporativním členem Svazu junáků skautů RČS právě proto, že jim vyhovoval zde uplatňovaný styl výchovy. V roce 1931 následoval vstup Brit Trumpeldoru, poté Brit Masady a roku 1932 do Svazu vstoupili Bnei Akiva. Členové zmiňovaných sionistických hnutí často absolvovali lesní a vřdecko-školy pořádané Svazem, byli jim poskytováni svazoví instruktoři a veškerá možná podpora. Styk se skautským ústředím zajišťovali pověřeni zpravodajové. Hnutí Makabi Hacair – zřejmě pod tlakem okolností – odsouhlasilo autonomní vstup do SJS RČS až v červnu 1938. Dost pozdě na to, aby šlo v této věci cokoliv udělat.

Skauting byl tehdejšími vedoucími židovskými činiteli shledán jako vhodný doplňující program a prostředek na cestě k dosažení tzv. „uskutečnění“; přičemž ono uskutečnění znamenalo aliju, odchod do Země izraelské a budování státu, ve kterém Žid nebude považován za méněcennou bytost.

Všechna sionistická hnutí mládeže inspirovaná Herzlovou ideologií aliju považovala za prioritu, které byla přizpůsobena hlavní stránka programu. Mezi zastánci jednoho či druhého proudu nicméně docházelo k velmi ostrým diskusím, protože mnozí sionisté se obávali, že „uniformovanému“ skautingu bude obětována vlastní sionistická myšlenka a mládež bude vedena k tzv. vnitřní asimilaci.

Masarykův lid

Zastánci skautingu naopak argumentovali tím, že skautské hnutí pomáhá vychovávat nového člověka, což je zvláště důležité pro ty, kteří nemají možnost odchodu do Palestiny. A těm, kteří odejít chtějí a mohou, je skauting dobrou přípravou na podmínky, které je v Palestině čekají. V různých hnutích během času převažoval ten či onen směr, na konci třicátých let (20. století) se pak z pochopitelných důvodů jednoznačně prosadil směr sionistický.

Od svazového skautingu se ten sionistický kromě programu (ve kterém se vedle skautské klasiky objevovala výuka hebrejštiny a židovských dějin, stejně jako činnost ve prospěch nejrozličnějších sionistických projektů) odlišoval mimo jiné také rozdílnými stejnokroji, odznaky a hesly, pozdravy a hymnami. Svazové vedení považovalo za samozřejmé, že přistupující hnutí se v akceptačním protokolu či přístupové smlouvě zaváže jak k přijetí skautského zákona tak slibu, ale do ostatních záležitostí nemluvílo. Takže mládež v Makabi Hacair se většinou zdravila pozdravem „Chazak ve-hagšem“ (Buď silný a uskutečňuj) a jako hymnu pěla „Kadimah Makabi“ (Kupředu Makabi). V jiných hnutích používali sousloví „Chazak ve-emac“, což znamenalo „Buď silný a odolný“, a Brit Trumpeldor si pozdravem „Tel Chaj“ připomínal osobnost Josefa Trumpeldora, ideologickou ikonu tohoto hnutí,¹⁾ a jeho hymnou byla píseň „Šir Betar“, „Píseň Betaru“. Většina sionistických mládežníků za svou hymnu považovala také píseň „Téhzakna“, což v překladu znamená „Nechť posilněny jsou“ (míněny „paže našich bratrů“), známá též pod názvem „Požehnání lidu“. Dost často se zpívala „Hatikva“ (Naděje), dnes hymna Státu Izrael.

Když prvorepublikový židovský skaut skládal slib nebo přísahal, přidával si někdy biblický dodatek: „Radši ať mi uschne pravá ruka, než bych zapomněl na tebe, Jeruzaléme!“ Také v tomto dodatku byl obsažen závazek ze zmíněného hesla „Uskutečni“, tedy přesvědčení, že prvořadou povinností sionisty je odejít do Země izraelské.

V pojetí židovských skautů se lišil i pozdrav: pravá ruka zdvižená a palec podpírající malíček znázorňoval podporu slabšího, tři prsty směřující vzhůru pak znamenaly tři pilíře bytí Židovstva: lid, zemi a řeč. Zde je patrný odklon od skautské klasiky, kde palec malíček nepodpírá, nýbrž překrývá a znamená ochranu, nikoliv podporu slabšího a tři vztyčené prsty znázorňují tři body skautského slibu a tři skautské principy.

Stejnokroje nosila sionistická mládež ve většině případů modré v různých obměnách, výjimku tvořil Makabi Hacair anebo Brit Trumpeldor s tmavohnědou košilí symbolizující barvu půdy v Zemi izraelské, černou kravatou s modrobílou stužkou a šedými kalhotami. Po druhé světové válce se vedení Betaru rozhodlo ke změně: hnědý stejnokroj příliš připomínal svou barvou nacistické uniformy, a tak přednost i v tomto případě dostaly národní barvy, bílá košile a modré kraťasy.

Přešla druhá světová válka a sionistické oddíly či skupiny s notně zdecimovanou členskou základnou se pokusily o obnovu. Úspěšná byla jenom část z nich: Hašomer Hacair, který v Bratislavě otevřel Ústředí hebrejských skautů, Makabi Hacair, Brit Trumpeldor a Bnei Akiva. Poté ještě

jednou židovská mládež požádala o vstup do skautských řad: na jednání o dalším působení skautských organizací dorazila na podzim 1945 k Edvardu Benešovi skautská delegace včetně zástupců hnutí Hašomer Hacair. Na dotaz, jak se prezident staví ke znovuoživení tohoto hnutí, se židovští skauti dočkali překvapivé odpovědi: s obnovením religiózních skautských korporací a tedy ani s homogenními židovskými organizacemi tohoto typu se nepočítá, vše bude fungovat pod jednotnou značkou Junák a nic jiného se nepřipouští. Zástupci Hašomer Hacair toto rozhodnutí považovali za diskriminační, a tak tímto neslavným způsobem skončily poválečné „námluvy“ sionistických hnutí s Junákem.

V rozmezí let 1945–1949 židovské organizace postupně omezovaly činnost, většina členů odcházela do Palestiny/Izraele. Po nástupu komunistů k moci tento trend nabral na rychlosti a posléze byl v Československu zakázán skauting jako takový, coby „nositel buržoazních tradic“. K tomu židovskému se přidalo ještě epitetum „sionistický“ v dehonestujícím slova smyslu a na dlouhá desetiletí se rozhostilo ticho.

Zbývá dodat, že jedním z posledních, které v roce 1949 opustily republiku, byl oddíl Nemarim (Tygři) z hnutí Hašomer Hacair. Pátrání po dokumentech sionistických skautských hnutí mě dost často přivádí do Izraele – v Čechách a na Slovensku mnoho materiálu na toto téma není, zatímco v izraelských archivech nebo u pamětníků jsou k nalezení úplné poklady. Během jedné takové cesty jsem v archivu kibucu Kfar Masaryk narazila na kroniku tohoto oddílu; kluci si ji vedli od roku 1947, takže dnes máme poměrně přesnou představu o činnostech předcházejících jejich odjezdu: zimní tábor v Orlických horách na konci prosince 1947, výpravy, hry, letní tábor v Ronově nad Sázavou v roce 1948, poslední v Československu; tohle všechno bylo chápáno jako fyzická a také ideologická příprava na cestu do Erec Jisrael, Země izraelské. Do dnešních dnů žijí v Kfar Masaryk dva členové oddílu Nemarim, Eli Stáhl a Avri Fischer.

Určitě stojí za zmínku skutečnost, že Avri se vypracoval na pozici lídra celosvětového hnutí Hašomer Hacair, zahrnujícího jednadvacet zemí, dlouhodobě v této funkci působil na ústředí hnutí v USA.

Rozsáhlá neprozkoumaná oblast, kterou československý sionistický skauting představuje, byla výzvou od samého začátku. Dnes děkuju Bohu za tuto úžasnou zkušenost, protože práce na tématu mě přivedla do Izraele, země, kde pořád ještě žijí původní Čechoslováci. Země, která je v každém směru hodná respektu – jak svými dějinami, tak moderní současností.

1) Josef Trumpeldor přišel o život v roce 1920 na kopci Tel Chaj v Palestině při obraně židovské osady proti arabským nájezdníkům.

Jitka Radkovičová

Masarykův lid

Zdeněk Višek, který mapuje židovské hřbitovy na našem území, nás seznamuje s židovskými hřbitovy v Havlíčkově Brodě.

ŽIDOVSKÉ HŘBITOVY V HAVLÍČKOVĚ BRODĚ

Celkový pohled na židovský hřbitov v Havlíčkově Brodě, 2017

Na území České republiky se v současné době nachází přibližně 370 židovských hřbitovů, přičemž na několika místech lze najít i dva židovské hřbitovy.

V Čechách lokalit se dvěma dochovanými židovskými hřbitovy není mnoho – kromě Havlíčkova Brodu se jedná ještě o tato známá i méně známá místa: Hostouň u Kladna, Kolín, Liběšice u Loun, Roudnici nad Labem, Rožmberk nad Vltavou, Nový Bydžov a Švihov. Na Moravě lze dva židovské hřbitovy nalézt například v Brtnici u Jihlavy.

Zatímco ale historie židovských hřbitovů v uvedených městech a obcích často sahá až do středověku či do počátků novověku, oba židovské hřbitovy v Havlíčkově Brodě vznikly relativně nedávno – na konci 19. století, respektive za první světové války roku 1917, tedy před sto lety.

Židé v Německém Brodě

V Německém Brodě, který byl roku 1945 – tedy v době pochopitelné národní protiněmecké animozity – přejmenován na počest největšího českého novináře a rodáka

Náhrobky židovských uprchlíků na židovském hřbitově v H. Brodě, 2017

z nedaleké Borové Karla Havlíčka Borovského (1821 – 1856), je židovské osídlení doloženo již v 14. století. Ovšem od poloviny 15. století až do roku 1848 nebylo židům umožněno v Německém Brodě trvale pobývat, a proto židovská náboženská obec zde byla založena až v 70. letech 19. století. V roce 1880 zde žilo 159 židů a o dvacet let později již 247.

Podle výsledků sčítání lidu z roku 1921 místní židovská obec měla asi 350 členů – nejen německobrodských židů, ale i těch, kteří žili v okolních obcích – v České Bělé, Dolní Krupě, Úsobí, Pohledu a v Lípě.

Přímo ve městě tehdy bydlelo asi dvě stě izraelitů, kteří tvořili v Německém Brodě, kde žilo necelých 9000 obyvatel, početně nevýraznou, ale společensky a hospodářsky aktivní menšinu. V Německém Brodě synagoga nikdy postavena nebyla, a proto se židé scházeli v soukromých modlitebnách.

Ta poslední, která se nacházela v majetku významné rodiny Korefů, svému účelu sloužila do roku 1940.

Židovský hřbitov z roku 1888

Před založením německobrodského židovského hřbitova, který vznikl mezi lety 1888 – 1890, byli místní židé pohřbíváni na hřbitovech ve Světlé nad Sázavou a v Humpolci, někdy také ve Větrném Jeníkově a v Chotěboři. Hřbitov se nachází asi 800 m západním směrem od Havlíčkova náměstí a v současné době je částečně obklopen panelovou zástavbou i rodinnými domky, což u židovských hřbitovů není právě obvyklé.

V areálu tohoto hřbitova se na ploše 3182 m² dochovalo 267 náhrobků. Kromě místních občanů židovského vyznání zde byli pohřbíváni také židé z nedalekých obcí.

Za pozornost zde stojí především 18 jednoduchých stél na hrobech haličských židovských uprchlíků, kteří ve městě zemřeli během první světové války.

Židovský hřbitov v Havlíčkově Brodě můžeme dnes rovněž vnímat také jako místo pietní vzpomínky na osudy zdejších židů, kteří se stali obětí nacistického rasového vyhlazování za druhé světové války. Tuto skutečnost připomíná například hrob již zmíněné rodiny Korefů, jejíž čtyři příslušníci zahynuli v Terezíně a v Osvětimi.

Udržovaný hřbitov je přístupný veřejnosti na základě domluvy se správcem hřbitova, který trvale obývá hrobnický domek.

Masarykův lid

Uprchlíká baráková kolonie v Německém Brodě 1915–1918

Dějiny zdejší židovské komunity jsou do jisté míry spjaty s tragickým údělem haličských a bukovinských židů, kteří po vypuknutí první světové války přechali před postupujícími armádami carského Ruska. České země byly tehdy zasaženy několika vlnami válečných uprchlíků – židů i katolíků, kteří přicházeli z válkou ohrožených oblastí Haliče a Bukoviny, ale také ze severní Itálie. Vzájemný vztah německobrodských židů a jejich ortodoxních haličských souvěrců ovšem pro nedostatek historických pramenů není možné zhodnotit.

Křesťanští uprchlíci z Haliče a Bukoviny byli umístěni ve východočeské Chocni (22 000 osob), židovští pak v uprchlických táborech v Německém Brodě (přibližně 10 000 osob), v Pohořelcích, v Mikulově a v Kojetíně – zhruba po 6 tisících.

Dům hrobníka na židovském hřbitově v Havlíčkově Brodě, 2017

O zřízení barákové kolonie v Německém Brodě rozhodla rakouská vláda se souhlasem okresního hejtmantství a po projednání s městskou radou. Výstavba kolonie byla dokončena v průběhu roku 1915 a na její realizaci se podíleli italští uprchlíci.

V areálu kolonie se nacházelo celkem 108 objektů. Nejvyšší zaznamenaný počet uprchlíků dosáhl počtu 9684 osob, což bylo více než občanů tehdejšího Německého Brodu. Po uzavření separátního sovětsko-německého míru v březnu 1918, kterým válka na východní frontě skončila, dostali uprchlíci pokyn k návratu domů, což většinou učinili.

Po roce 1919 byly pak jednotlivé objekty rozebrány na stavební materiál, a tak dnes místo někdejší barákové kolonie, která byla tichým svědkem tisíců lidských dramát, již nic nepřipomíná.

Hrob rodiny Korefů

Tyfový židovský hřbitov z roku 1917

O vzniku unikátního tyfového židovského hřbitova v Německém Brodě, který přímo souvisí s existencí uprchlického tábora, uvedla regionální historička Alena Jindrová v rozhovoru pro Lidové noviny 26. 7. 2014 následující informace:

Ani vybudováním dezinfekčního střediska, jímž museli přichozí projít, což byl pro ně jistě traumatizující zážitek, se nepodařilo zabránit epidemii dětské spály, spalniček a skvrnitého tyfu. V barákové kolonii bylo zaznamenáno podle matrik celkem 640 úmrtí. Uprchlíci byli nejprve pohřbíváni na stávajícím židovském hřbi-

Celkový pohled na židovský tyfový hřbitov v Havlíčkově Brodě, 2017

tové, avšak jeho kapacita byla brzy zaplněna. Proto zemský výbor zakoupil v roce 1917 pozemek na kraji města, poblíž kolonie. Hřbitov byl řádně ohrazen plotem, vybaven pohřebním domkem a ozdoben stromky. Pohřbeno na něm bylo více než 400 uprchlíků. Je to jediný židovský tyfový hřbitov v Čechách.

Pohřbívání na tomto hřbitově bylo ukončeno bezprostředně po konci první světové války. Nevelké území hřbitova bylo udržováno po celé období první republiky, přestože Německý Brod zaznamenával úbytek židovského obyvatelstva.

Po druhé světové válce se ale na tento hřbitov – podobně jako na většinu židovských památek u nás – téměř zapomnělo a jeho prostor téměř šedesát let chátral. Určité úpravy tohoto hřbitova byly sice zahájeny na počátku 21. století, přesto však celková atmosféra tohoto místa je stále dosti tristní.

Tento neobvyklý židovský hřbitov se nachází severně od Havlíčkova Brodu, přibližně 500 metrů za novým městským hřbitovem.

Na hřbitovní ploše 25 x 25 m se dodnes zachovalo asi 50 prostých – částečně poškozených – náhrobních kamenů s hebrejskými nápisy. Ke hřbitovu, který je volně přístupný, nevede ale žádná přís-

Jednotlivé židovské náhrobky na tyfovém hřbitově, 2017

Masarykův lid

Stav židovského tyfového hřbitova, 2017

tupová cesta a na jeho existenci neupozorňují ani žádné orientační tabule či turistické směrovky.

Autor fotografií: Viktor Čížek

Informační zdroje:

Večeřová, P., Židovské památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 2009

Ta podobnost je tragická..., rozhovor s historičkou Alenou Jindrovou, Lidové noviny, příloha Orientace, 26. 7. 2014

Zdeněk Víšek

Václav Král oživuje ve svém článku osobnost amerického advokáta a státníka Harolda Stassena.

HAROLD STASSEN

Tuto kapitolu své budoucí knížky věnuji advokátovi a kolegovi JUDr. Gerhardtů Bubníkovi.

Kdo byl Harold Stassen a jak jsem se s ním seznámil?

Nikoliv osobně, ale spíše vizuálně. Byl to advokát a americký státník velkého formátu, jak doložím. Zastupoval Jana Baťu a jeho rodinu, která žila po druhé světové válce v Brazílii, a snažil se o to, čemu se říká částečná úprava vztahů rodiny Baťů a Československého státu v šedesátých letech 20. stol.

Za tím účelem přijel několikrát do Prahy. Nejednal přímo se zástupci státu, ale s advokátem JUDr. Theodorem Donnerem, který byl vedoucím Advokátní poradny č. 1, kde jsem v té době také pracoval. Žádný jiný advokát, tedy ani já, se jednání nezúčastnil. Já jsem se však, i když to zní divně, blíže seznámil s jeho kloboukem. Pan Stassen byl vysoký 6,3 stop a vážil 220 liber, bez unce tuku na svém těle, jak praví jeho životopis. Kdo nezná anglické metrické míry, porad se s internetem. Těmto mírám odpovídala i míra jeho hlavy a tím i jeho klobouku. V životě jsem větší klobouk neviděl. A tak, když jsem si tajně jeho klobouk odložený v šatně naší poradny nasadil na hlavu, klobouk mi propadl až pod nos, možná i níže, paměť mi už vynechává.

Ale od žertovného úvodu přejdeme k osobnosti Harolda Stassena. Narodil se v r. 1907 a zemřel v r. 2001.

Jeho příjmení znělo na americké příjmení divně, řekl bych, že téměř česky, proto jsem začal pátrat po jeho původu. Zjistil jsem, že jeho otec byl Němec českého původu –

Harold Stassen

Šťastný. Matka se narodila v Německu, ale měla norskou krev, což Haroldovi později přinášelo hlasy německých a norských přistěhovalců. Rodina se do USA přistěhovala v r. 1871. Otec se živil jako drobný farmář, dva bratři byli dělníky a odboráři, čili třídní původ nízký.

Přesto (a nikoliv proto) se stal pan Stassen už v 31 letech guvernérem ve státě Minnesota. Předtím vystudoval právnickou fakultu. Na studia si přivydělával jako průvodčí ve vlacích Pullman, pracoval jako dělník v pekařství i jako obchodník s holuby. Jako advokát začal pracovat v r. 1929 a hned se dal jako právník i politik za republikánskou stranu do boje s mafiemi a dalšími gangstery, neboť těch bylo v jeho rodném městě Sant Paul mnoho.

Když jeho republikánská strana prohrála ve volbách v r. 1930 i 1936, prohlásil jeho

stranický kolega: „Opusťme to zde a vraťme Minnesotu indiánům. Kdo bude za nás kandidovat na guvernéra v r. 1938?“ Mladý Stassen tehdy prohlásil: „Bude-li to nutné, tak já.“ Samostatně vedl svou kampaň, objížděl stát Minnesota ve staré fordce, rozmlouval s voliči a pojídal s nimi hamburgery. Nakonec byla ochotná podporovat jej i tzv. stará garda republikánů. A vyhrál.

Za zájem stojí i fakt, že po druhém zvolení guvernérem v r. 1943 za 4 měsíce rezignoval a nastoupil námořnickou službu přímo ve štábu známého admirála Halseye v jižním Pacifiku. Pak ho prezident za demokrata F. D. Roosevelt jmenoval členem americké delegace, která připravovala konferenci Spojených národů v San Francisku.

Masarykův lid

Spolupracoval na Chartě OSN a byl považován za jednoho z velmi činných delegátů této konference.

V r. 1948 neprošel jako republikánský kandidát proti demokratu Harry Trumanovi, i když se mu dávaly proti tomuto kandidátovi velké šance.

Byl nazýván „věčným kandidátem“, neboť se o prezidentskou kandidaturu ucházel dvanáctkrát – 1944, 1948, 1952, 1964, 1968, 1976, 1980, 1984, 1988, 1992, 1994 a 2000. Kdyby se na tomto poli vedla nějaká Guinnessova kniha rekordů, byl by to politický rekord.

Čtyřikrát úspěšně zvládl kandidaturu na guvernéra Minessoty a dvakrát byl úspěšným kandidátem i za Pennsylvanii. Po dvě období působil jako senátor a pět let zastával funkci prezidenta Pennsylvánské univerzity.

Po válce se zúčastňoval různých konferencí OSN a na jedné z nich došlo k jedné – nazvěme to – příhodě. Za SSSR při jednání promluvil známý ministr zahraničních věcí A. V. Molotov. Jeho názor na jeden problém chybně tlumočil tlumočník, a tak jeho příspěvek vyzněl velmi protiamericky. Když to vitální pan Stassen uslyšel, popadl ze stolu, u kterého jednání probíhalo, těžítka a chtěl ho po užaslém Molotovovi hodit. Nestalo se tak, tlumočník si včas uvědomil svou chybu a omluvil se. Tuto glosu uvádím také proto, abych dokumentoval, jaký těžký život my, soudní tlumočníci, máme.

Informace o p. Stassenovi, které tady uvádím, jsem se dozvěděl mnohem později. Kdybych je znal už v době, kdy jsem si zkoušel jeho klobouk, určitě bych si ho ponechal o chvíli déle.

Poznámka:

Až do července r. 2017 jsem byl přesvědčen, že jediným advokátem naší poradny, se kterým byl pan Stassen ve styku, byl vedoucí naší advokátní poradny dr. Theodor Donner.

Myslel jsem si to proto, že dr. Donner navštívil při své advokátní cestě do Brazílie i rodinu Baťových. Ale v červenci r. 2017 vydal kolega advokát dr. G. Bubník svou skvělou knihu „V zákratech paragrafů“, v níž jsem se dočetl, že zástupcem rodiny Baťových byl nikoli dr. Donner, ale právě dr. Bubník, a ten také často jednal i s panem Stassenem.

Proč jsem to nezjistil dříve? Vysvětluji si to tím, že v naší poradně na Národní třídě č. 32 jsem měl svou kancelář na „levém křídle“, zatímco Gerhardt zcela na „pravém“, a pokud jsme se spolu bavili, tak nikdy ne o svých kauzách, proto jsem se o této kauze nic bližšího nedozvěděl.

A tak se kolegovi Bubníkovi alespoň touto cestou omlouvám.

Václav Král

Přinášíme zprávu o pietním aktu, který se uskutečnil 23. 9. 2017 v Klobukách u hrobu Jana Malypetra u příležitosti 70. výročí jeho úmrtí.

PIETNÍ AKT U HROBU JANA MALYPETRA

Dne 23. 9. 2017 se na hřbitově v Klobukách u Slaného z iniciativy starostky obce Soňi Ottové a bývalého klobuckého starosty Vladimíra Procházky konal pietní akt u hrobu prvorepublikového předsedy vlády Jana Malypetra (1873–1947), od jehož smrti uplynulo 70 let.

Této společensky významné akce se kromě vnuků někdejšího premiéra Malypetra Jiřího Stránského a Jana Malypetra zúčastnili také tehdejší předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Jan Hamáček, senátor Hassan Mezian, bývalý poslanec Zdeněk Syblík a uvolněný člen slánské městské rady Pavel Bartoníček.

S projevem před několika desítkami hostů vystoupil rovněž Zdeněk Víšek, předseda společnosti Patria, která byla spoluorganizátorem vzpomínkového setkání:

Vážená paní starostko, vážený pane předsedo Poslanecké sněmovny, vážení občané Klobuk, vážení hosté.

Sešli jsme se zde, abychom si připomněli již 70. výročí úmrtí čs. politika a nejvýznamnějšího klobouckého rodáka Jana Malypetra.

Malypetrův politický život byl spjat s úspěchy i porážkami českého národa v první polovině 20. století. Jako významný člen agrární strany a starosta slánského okresu v době první světové války byl roku 1918 kooptován za člena Revolučního Národního shromáždění. Poslancem parlamentu byl pak zvolen celkem čtyřikrát.

Masarykův lid

V letech 1922 – 1925 zastával Jan Malypetr post ministra vnitra ve vládě Antonína Švehly, roku 1925 i o deset let později byl zvolen do čela Poslanecké sněmovny.

Za vrchol Malypetrovy činnosti lze považovat období let 1932 – 1935, kdy jako premiér předsedal třem československým vládám. Toto období však bylo politicky velmi obtížné,

neboť Malypetrovy vlády se potýkaly nejen s důsledky hospodářské krize, ale s projevy sudetoněmeckého separatismu i komunistického radikalismu.

Jan Malypetr byl prvním československým premiérem, jenž čelil hrozbě hitlerovské agrese. Roku 1933 vznikla Nejvyšší rada obrany státu, řízená ministerským předsedou.

O rok později byla zahájena v pohraničí výstavba obranných pevností a prodloužena vojenská prezenční služba. Více pro obranu ČSR premiér Malypetr patrně učinit nemohl.

Vliv Jana Malypetra se po roce 1935 začal postupně z veřejného života vytrácet a mnichovské události předznamenaly konec jeho politické dráhy.

V době nacistické okupace se nestal členem protektorátní vlády. Finančně podporoval rodiny pronásledovaných a jeho nejbližší rodinní příslušníci – zeť Karel Stránský a syn Jan – byli nacisty vězněni.

Za této situace byl Jan Malypetr donucen k několika projevům proněmecké loajality, které mu byly po druhé světové válce účelově vyčítány.

Po skončení války byl Jan Malypetr falešně obviněn – jako významný funkcionář nespravedlivě zakázané agrární strany – ze spolupráce s okupanty. Národním soudem byl však v lednu 1947 zcela osvobozen.

I když byl Národním soudem křivých obvinění zbaven, chvíle ponížení již odčinit nešly. Životní cesta tohoto demokrata a vlastence se uzavřela 27. 9. 1947 ve Slaném.

Pronásledování jeho příbuzných pokračovalo i za komunistického režimu. Po roce 1948 nesmělo být Malypetrovo jméno ve veřejném prostoru připomínáno, proto zapadlo v zapomnění i v rodném kraji.

Ve svobodných poměrech po listopadu 1989 si však jeho památku opakovaně připomněli občané, a to odhalením pamětní desky zde v jeho rodné obci v roce 2003 i pojmenováním ulic ve Slaném a v Klobukách, které nesou jeho jméno.

Dnešní vzpomínková akce je dokladem, že osobnost tohoto politika není zapomenuta ani sedmdesát let po jeho skonu.

Vážený hosté, děkuji Vám za pozornost

Zdeněk Víšek

Nekřesej do kaše

křesej do troudu

o lásce k vlasti

nekaž velbloudu

Poslední vzkaz Karla Havlíčka Borovského napsaný
v lázních Šternberku u Slaného několik dní před jeho smrtí.

AKTUALITY

Bezprostředně po zveřejnění výsledků letošních voleb vyšel v Lidových novinách 26. 10. 2017 v rubrice „Diskuse“ článek Martina Věcheta (občanského aktivisty, autora a zakladatele Open Air Festivalu Trutnov) článek, který pro jeho jasnozřivá slova přetiskujeme.

NEVÍM, BUDE-LI LÍP, ALE MOHLO BÝT HŮŘ

Vědělo se, že to nedopadne nejlépe, ale špatně to nedopadlo. Mohlo být hůř. Voliči rozhodli a je třeba se s tím vyrovnat. Nemohou za to však jen oni – není výsledek voleb důsledkem toho, jak to tradiční partaje vedly přes dvacet let? A zkazit to nyní mohou paradoxně jen ony. Čím? Svým odmítáním spolupráce nabízené vítězem voleb a vyhraňováním se, povyšováním svých zájmů nad prospěch země. Odmítnou-li podíl na vládě, lídr ANO jim to opět spočítá. I s úroky. Hlášky o konci demokracie jsou od počátku blbostí. Bude-li se směr naší země otáčet na východ, budou za to moci paradoxně spíše tradiční a „demokratické“ strany. Nezískaly důvěru voličů, nezvládly kampaň a teď v tom pokračují. Vítěze voleb by měly vzít jako fakt a pragmaticky se k němu postavit. Mají-li strach z povolebního vývoje směrem na východ a k nedemokratičnosti, měly by se snažit udělat vše pro to, aby nenastal. Jinak na to doplatí ony i my. A bude hůř...

Volby nedopadly zle. Pozitivem jsou nové tváře a pestrobarevná sněmovna, kterou naše polistopadová historie nepamatuje. A v neposlední řadě i to, že komunisté po dlouhých 27 letech od listopadu dostali citelně a konečně na frak.

Zákon lásky platí pro společnost a stát stejně
jako pro rodinu.

T. G. Masaryk

Nikdy se nikoho neptej, co ví, ale co dovede.

Václav Tille

Všechna bída intelektuálů je v tom,
že ztratili víru, zmalodušněli a zmalověřnili.

F. X. Šalda

Ještě nedávno si moc rozdělovaly střídavě pouze dvě strany – ČSSD s ODS – a korunovaly to perverzní opoziční smlouvou, s jejímiž důsledky se země vyrovnává doposud. A v mnoha stranách dojde k provětrání a výměně zkostnatělých a dlouhodobých struktur, protože již nedokážou jít s dobou. A to je dobře.

Tradičním stranám jako by nedocházelo, že i špatná reklama je reklamou – a jiná témata než prokletý Babiš, Čapí hnízdo, případně EET nebyla. Všichni proti jednomu. To, o jakou reklamu se lídrovi hnutí dlouhodobě postarali, bylo až neuvěřitelné. Z Andreje Babiše udělali psance, proti kterému jsou všichni, a v lidech to vzbudilo pocit sounáležitosti. Vzpomněl jsem si na osobnější zkušenost a porovnání. Když jsem se v rámci natáčení dokumentárního filmu o bývalém generálním tajemníkově totality setkal s Milošem Jakešem a dovolil si mu říci, ať se přijede podívat na festival, který komunisté rozháněli, vzduch se vlna radikálních odsudků vydávajících se za zásadovost. Nenávist, která se dala krájet, se však postupně začala otáčet k tiché podpoře, určitému soucítění a vyjadřování sounáležitosti. Solidarita se postupně přeměňovala v pochopení, úsměv a podporu.

Budme rádi, že vítěz voleb nejel více na vlně populismu. Kdyby si Babiš nepodřezával vlastní větev zaváděním EET, jeho vítězství by bylo ještě výraznější. Zřejmě by už nikoho nepotřeboval a vládnul by si sám.

Pokračování ve vykopávání příkopů a pálení mostů k Babišovi je zvláštní a nesmyslné. „Demokratické“ strany jej tím tlačí ke spolupráci s největším nebezpečím s rasisticko-náčkovskými prvky pod zkratkou SPD nebo KSČM. Strany by se měly vykašlat na přikládání viny na „prokletého“ Babiše a na nářky o konci demokracie a vstoupit do jednání s Babišem. Usměřňovat jej, vyvažovat a ohlídat. Bude to asi těžké a výsledek se může zdát nejistý. Pravicové strany to nemají rády – ale je to jejich nikoliv stranická, ale občanská povinnost. Jinak to udělá opět kormidelník ANO – chytře a bez nich. A zatímco se ostatní budou ve svém stranickém uvažování zase jen vztekat a skřípat zuby, užitek z toho bude mít před hradní volbou senilní prezident komplexů na Hradě a my si budeme zpívat starou indiánskou píseň na zahánění zloby, zášti a nenávisti. O variantě předčasných voleb raději ani neuvažujeme...

Martin Věchet

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

Otevíráme vzpomínky spisovatele Františka Langra "Byli a bylo" (vyd. 1991) a v ní kapitolu "O legiích", jímž v letošních číslech Masarykova lidu věnujeme pozornost u příležitosti stého výročí vystoupení legií v Rusku.

DIVADLO PRVNÍHO PLUKU (trocha vzpomínek z ruských legií)

Jednotlivé pluky ruských legií, hlavně pluky starší, při vši své podobnosti, která z nich činila jednolitě vojsko, lišily se od sebe téměř jako městečka z různých krajín. Měly své osobité vlastnosti (nemluví ani o vlastnostech vojenských), své zvyky, svátky, záliby, leckdy pořekadel a obrátů slovních bezmála celý dialekt, i způsob, jak si nasazovali a naráželi chlapi v různých plucích čepice nebo nosili pláště, tedy i módu – a bylo možno s určitostí poznat na irkutské ulici, který voják je z prvního a který ze čtvrtého pluku.

A pak měl každý pluk něco svého, na čem si velmi zakládal. Nějakého plukovního mazlíčka, kterého pěstil, kterému věnoval mnoho péče a pozornosti, nějakou věc, kterou předčil ostatní pluky a nedal se jimi po té stránce předstihnouti, byť jejich závist a snaha dohonit jej byla sebevětší. Druhý pluk měl například výtečnou hudbu a fotbalové mužstvo, šestý měl Hanáka, nejnádhernější časopis celého vojska, třetí měl, tuším, výborný a všude zvaný kabaret, první měl znamenitý zpěvácký sbor, řízený bratrem Davidem, pak vynikal ve svých bezvadných prostných (však je cvičili Švec, Syrový, Voženílek a ještě jiní bratři, jejichž jména zná dnes celá republika) a konečně měl i své divadlo. A právě na divadlo si chci trochu povzpomínat.

Divadelní zálibu zdědil 1. československý pluk mistra Jana Husi zároveň s celou tradicí České družiny, z které bezprostředně vyrostl. V prvních letech svých bojů byli družiníci rozhozeni po celé protirakouské frontě, na níž konali v nejrůznějších ruských divizích výzvědnou (rozvědčickou) službu. Nebylo jich všech mnoho, a protože se velitelé divizí o ně takřka drali, byli rozděleni na zcela malé hloučky, většinou pouhé čtyři, roty zřídka, aby se vyhovělo všem žádostem ruských generálů o nějaké československé rozvědčíky. Tyto drobné hloučky na místech svého působení musely se naučit žít takřka jako jedna rodina. Jinak by uprostřed pestrých vojsk – třeba jsme jim říkali bratrská, třeba jsme je měli rádi – žily opuštěně a byly by zakusily

pocit cizoty, ba i poznaly by i ne právě přátelskou nevraživost. Lišily se ideově od ruského vojska tolik, že nebylo divu, když leckdy se naši rozvědčíci potkávali s ne-

porozuměním pro své cíle a ocitali se v ovzduší prosyceném nedůvěrou. Rusové nad nimi vrtěli hlavou a ptávali se druh druhá, kdo že jsou tihle bývalí Avstrijci – většinou vtipní, odvážní, inteligentní hoši –, proč se tak řítí do boje, mají takové neuvěřitelné úspěchy, odkud jsou, co zde chtějí a co vězí za jejich počiny.

Ovšem první šťastný výsledek jejich výzvědných prací nebo nějaký krkolomný válečný kousek v nepřátelských zákopech získal jim hned úcty, které si zasloužili. Ale pocit cizoty i potom jim zůstal. I bratrská cizina jest cizinou. A první blízcí lidé, krajané u nejbližší divize, právě tak malý ztracený hlouček, byli mnoho, mnoho kilometrů daleko.

Tak mohl život těchto rozvědčických hloučků, který byl těžký, jako vůbec byl těžký a strastiplný život ruského vojáčka, nalézt uspokojení jen uvnitř, jen v teplé intimitě, v domácnosti v nitru hloučku. Zde, uvnitř, se rozesmálo mládí dvacetiletých hochů,

šťastné svou přirozenou silou, šťastné sebevědomím při pomyšlení na velké dobrovolné povinnosti, šťastné neuvědomělou sebeobětavostí, šťastné družností, nadějemi, vzpomínkami. Zde mládí zapomínalo na útrapy, smrt, hlad, nečistotu, samo sebou utěšovalo se a po vyčerpání opět nabývalo síly. Staří lidé ztráceli svá léta uprostřed této mládeže. Takový praporečník prvního pluku, bratr Heyduk, kterému již dávno nad šedivou hlavou přeletěla šedesátka, nebo takový starý Biebl, ne o mnoho mladší, nelišili se od ostatních, jen šedinami. Byli stejně pružní, vyrovnali se jim v kroku i zpěvu, neschovali se ani před nesnází, ani před žertem.

Naše revoluční vojsko bylo mládím, opravdovým, nádherným mládím. Když nám nyní staří kostlivci vyčítají naše mladé generály a plukovníky, je vidět, že nechápou, že celá naše svoboda jest novým mládím národa a že revoluce jest

F. L. jako legionář
s řádem M. R. Štefánika

Masarykův lid

jen dílo mládí a že jen v rukou mládeže jest revoluce opravdovou. A že byli mladí s námi i ti, kteří měli již řádku desítek podle matriky, ale srdce nezestárlé, jest nejlépe vidět na našem tatíčkově, který přicházel mezi nás vždy jasný, usměvavý, pln víry, jak to člověk dovede jenom mezi dvacítkou a třicítkou. Tehdy v Rusku, Sibiři, Francii, Srbsku a Itálii bylo naše mládí naší silou a krásou...

A jako se mládí projevovalo v důvěře v budoucnost a jako bylo vidno v bezstarostné odvaze na dobrodružných rozvědkách v členění nebezpečí i snášení útrap, tak bylo vidno i v tom, že si hrálo. – Ve chvílích oddychu družinici si zdobili své podzemní kryty, psali si humoristické časopisy, tesali sochy nebo je aspoň plácali ze sněhu, vyřezávali hračky a šachové figurky, pěstovali hudbu a tělocvik a nevímco všechno ještě dělali a tropili.

Ale ze všech nejmilejší zábavou družiníků bylo divadlo. Divadlo neřekli ovšem jen divadlu v našem smyslu slova, ale každé podívané, s kterou vylezli na pódium. A tak někdy divadlo záleželo v několika zpěvech, sólu na tahací harmoniku, nějakých tancích, eskamotérských kouscích, produkci hypnotizéra apod. Někdy zazpívali chlapci nějaký kuplet, který jim uvízl v paměti ještě z domova, jindy zase písničku vlastní skladby (na známý nápěv), předvedli několik karikatur svých kamarádů nebo představených, jindy zase vyšťárali někde na dovolené nějakou českou aktovku a zahráli ji. Ba pustili se i do větších podniků, sepsali sami hru, namalovali dekorace, postavili jeviště a hlediště, sehnali nutné (hlavně ženské) kostýmy, i o hudbu se postarali. To již bylo opravdové divadlo, do kterého se dali také s veškerou vážností, ba vši možnou pietou.

Divadlo samo o sobě bylo jim stejně zábavou jako všechny přípravy k němu. – Divadlo chystala celá četa nebo rota, jak budoucí diváci, tak budoucí herci. Kdosi se učil úlohu a divák šel vypůjčit do vsi lampy. Zkoušky daly se stejně veřejně jako představení, protože hledištěm a jevištěm byla „zemljanka“ (dřevěný barák dopola zapuštěný do země) nebo velký „kryt“ („dekunek“), ve kterém zároveň spali a bydlili. A na jedné straně zemljanky se učili herci, na druhé zkoušeli čtyři hudebníci, uprostřed pracoval malíř a kolem všech spousta rádců a pomahačů. A tak bylo vlastně divadlo našich chlapců kolektivním divadlem, o kterém v posledních dobách mnoho psali divadelní reformátoři. Ale družinici došli k němu praxí.

Než třebaže znal některý divák z paměti všechny role (a často lépe než herec), zájem o konečné provedení tím neutrpěl. Diváci seděli tiše jako pěny, poslouchali napjatě a

přísně kritizovali provedení. – Vždyť takový večer byl nejen zábavou, ale byl důležitým propagačním výkonem. Pozvali si totiž na své divadlo vždy důstojníky z blízkých ruských pluků, a bylo-li místo, i zemláčky, a tak se zde Rusové seznamovali s trochou českého života, jeho písničkami a někdy i hudbou, a zároveň poznávali rozsáhlou inteligenci a všestranné schopnosti svých statečných rozvědků. V pauze se hovořilo o našem národním snažení po samostatnosti, o naší vůli rozbít rakouskou klec, o naší kultuře, historii – a tak zase byla získána trocha lidí, kteří dříve o Čechoslovácích nevěděli pranic, a po takovém večírku byli aspoň zhruba o nás informováni. Někdy navštívili tato představení i vyšší velitelé ruské armády a obyčejně se u Čechoslováků dobře pobavili. Zemřelý plukovník Švec líčí ve svém deníku takový veselý večírek, jehož se zúčastnil slavný generál Brusilov. Jak se hoši na svoje divadlo dlouho vždy chystali, tak zase na něj dlouho vzpomínali. Vyplnilo jim tolik večerů a o zdařilém představení se vyprávělo i u vzdálených rot – ovšem čím dále, tím více s nadsázkou. A nějaká originální scéna nebo popěvek či jen refrén nebo slova uvízlá leckdy již ve slovníčku celé rotě a jejich vyslovení probudilo ihned vzpomínku na veselý večer, z něhož vyšla. Vzpomínám si, jak se říkalo u nás: „Kde jsou ty koláčky?“, když jsme někoho k sobě pozvali a host se rozhlížel sám po nějakém uhostění. Věta byla posledním a hlavním zbytkem nějakého scénického žertíku. Anebo: Měli jsme u pluku praporečka, říkali jsme mu Křapík – a nechci ho jmenovat jménem, protože je velký pán a snad by se urazil, kdybych mu připomínal jeho hrdinský čin, který provedl téměř před deseti lety, tehdy ještě mladoučký dobrovolník (a jeden z prvních) České družiny. Nuže našeho milého Křapíka se jinak na potkání nezdravilo než slovy: „Afrika tě pozdravuje.“ Leckdy i jiní tu a tam chlapci rovněž tak na sebe pokřikli, vždyť měli těch pozdravů počínaje prostým „Nazdar“ a konče „Jak ti žere pes?“ pěkný rejstřík, ale Křapíka takhle zdravil každý jeho známý a vždycky. Nevěděl jsem dlouho, co tenhle pozdrav znamená, až mi nějaká dobrá duše vypověděla, jak k němu Křapík přišel.

Na kterémsi večírku Křapík, jak jsem již řekl, tehdy ještě dobrovolce, zcela neočekávaně si udělal svůj „výstup“. Vyběhl na scénu převlečený za černocho, totiž jenom v plavkách, všecek načerněný mazadlem na boty, s husími brky ve svých kudrnách, vlastně vyfítil se velkými kroky, mával kopím v ruce, tancoval nějaký fantastický černošský tanec a přitom spustil: „Afrika vás pozdravuje, dává dobrý den“, začátek černochovy písničky z hloupé zpěvohry Baj-Kaj-Laj, která byla později u prvního pluku tak oblíbená. – Jeho úspěch u českých i ruských diváků byl prostě obrovský. A milému Křapíkovi jeho Afrika již zůstala. Ještě když jsme na cestě z Vladivostoku se přiblížili k Džibuti, naši zastávce na africkém pobřeží, a když se objevily v dálce jako mlha pahorky afrických břehů, bzučela mu a zpívala celá loď s půldruhatisícem vojáků prvního pluku: „Afrika tě pozdravuje, dává dobrý den.“

Takováhle popularita byla vděkem za několik veselých okamžiků a ukázala zároveň míru obliby, jaké se těšili výkonní umělci a divadelní podívaná u vojáků.

František Langer

Masarykův lid

Z ARCHIVU

Místopředsedovi vlády a předsedovi národněsocialistické strany Petru Zenklovi a jeho ženě Pavle se podařilo uprchnout do exilu 7. srpna 1948, i když byl střežen po 24 hodin denně. Otiskujeme zprávu o jeho střežení od 7. do 8. srpna 1948 adresovanou Ústředně StB v Praze 9. 8. 1948. Střežení těchto osob bylo náročné a pro nedostatek pracovníků si StB vypomáhala lidmi z řad kriminalistů. Díky výměně strážců, kteří byli ochotni pomoci a sami odejít, se útěk zdařil.

NAVZDORY PŘÍSNÉMU STŘEŽENÍ PETR ZENKL UPRCHL

OBLASTNÍ ÚŘADOVNA STÁTNÍ BEZPEČNOSTI
V PRAZE.

C. j. V Praze dne 9. srpna 1948. 194
8.

Věc: Střežené osoby - zpráva. Ústředna státní bezpečnosti
k rukám p. rady JUDr. Wajse

Přílohy: 2

P r a h a VII.

Předkládám zprávu o střežených osobách v době od 7. do 8. srpna 1948.
Hlídky čís. 3: Dr. Petr Z e n k l.

7. srpen 1948:
Hlášení hlídky od 22 hod. dne 6. 8. do 6 hod. dne 7. 8. 1948 bez závedy a událostí.
Hlídky od 14-22 hod. hlásí, že podle sdělení pořádkové složky SNB odešel Dr. Zenkl v ranních hodinách do Berouna odkud se měl vrátit po 14 hod. do ukončení služby se nevrátil.

8. srpen 1948:
Podle hlášení hlídky konající služby od 6 do 14 hod. se Dr. Zenkl do ukončení hlídky z cesty dosud nevrátil.
Hlídky od 14 do 22 hod. hlásí, že Dr. Zenkl se dosud nevrátil.

Poznámka: Podle rozvrhu služby v ústřední StB bylo od orgánů Te-
nopíra a Pivoňky zjištěno, že orgánové Ludomír Kopecký a Karel Tomá-
nek, kteří odešli s Dr. Zenklem dne 7. srpna 1948 o 6.50 hod. vyměnili
si službu bez vědomí zdejší Ostb s Rudolfem Elmanem a Janem Dvořákem,
kteří za ně převzali službu dne 6. srpna 1948 od 22 hod. do 6 hod. dne
7. srpna 1948. Za Dvořákem přijela údajně jeho manželka a Elman odešel
na dovolenou po ukončení služby. Oba byli dne 9. srpna 1948 vyměněni
oblastní kriminální úřadovnou v Praze při pravidelném měnění orgánů,
kteří konají službu u zdejší Ostb.

Přednosta Ostb:
z rozkazu: *Michalovský*

Oblastní úřadovna bezpečnosti v Praze předkládá zprávu
o střežení Petra Zenkla od 7. do 8. srpna 1948.
Zpráva je adresována Ústředně státní bezpečnosti v Praze
dne 9. 8. 1948.
Archiv ministerstva vnitra.

Masarykův lid

Útěk Dr. Petra Zenkla - zjištění okolností.

V sobotu dne 7. t. m. o 8. hod. ranní opustil ZENKL v doprovodu dvou jej střežících bezpečnostních orgánů svůj byt, aby se udánlivě odebral na dovolenou do Berouna.

Pozdějším šetřením se zjistilo, že se ve skutečnosti jedná o připravovaný a promyšlený útěk, ve kterém oba jej střežící bezpečnost. orgány Zenklovi napomáhali a patrně také spolu s ním uprchli.

Podrobnosti, které bylo možno během 48 hodin zjistiti, obsahují přílohy této zprávy. Celý případ znovu jasně prokazuje neschopnost dnešní státně-bezpečnostní služby splniti úkoly na ně kladené. Počínaje vedením Ústředny stát. bezpečnosti (Dr. Hora, Dr. Vajs, Dr. Müller), vedením Ostb v Praze (Dr. Staněk, Dr. Hajer a další, až po většinu výkonných orgánů), jedná se o lidi starého režimu, kteří nejsou s to plniti dnes své povinnosti

Laxnost ve výkonu služby, nedostatek kontroly, dohledu a v případě nepořádku přísného zákroku, především pak stranická nespolehlivost, neboť i když většina nebo téměř všechny tyto lidi jsou členy KSČ, neznamená to, že je možno se o ně opřít.

Nezbývá než urychleně provést výměnu všech shora zmíněných vedoucích osob, jakož i převážné většiny výkonných orgánů, doplněním proletářskými,

straně a pracující třídě oddanými dělníky. Nutno připomenouti, že očištění venkovských úřadoven StB. bylo provedeno daleko důkladněji, než se tak stalo v Praze, a že tudíž ve venkovských oblastech je situace i když ne uspokojující, tedy značně lepší než v Praze. Současně oznamuji, že ještě včera byl zatčen Dr. Prokop DRTINA a odvezen do věznice Krajského soudu na Pankráci.

Dnes dávám příkaz k zesílenému střežení msgr. ŠRÁMKA, byv. ministra HÁLY, jakož i byv. ministra LAUŠMANA. (Obdrželi jsme zprávy, že jeho chování je podezřelé, a že stává nebezpečí, že se pokusí uprchnouti.)

Současně dávám příkaz k zesílenému střežení býv. presidenta Dr. Beneše. Jeho osobní 6ti člennou stát. bezpečnostní ochranu, sestavenou ještě ze starých, Benešovi oddaných lidí, s okamžitou platností vyměnit.

Po Dr. Zenklovi a jeho pomocnících dávám usilovně pátrati. Pochybují však, že se setká s úspěchem, neboť počítáme zcela určitě s pomocí cizích zahraničních kruhů v Praze.

V Praze dne 10. srpna 1948

m.r. Jindřich Veselý

PUBLIKACE KLUBU MILADY HORÁKOVÉ A NAKLADATELSTVÍ EVA-MILAN NEVOLE, KTERÉ MÁME JEŠTĚ NA SKLADĚ

Zora Dvořáková:

To byla Milada Horáková	390.- Kč
Všední den v kleci	200.- Kč
Popravení, kam jste se poděli?	300.- Kč
Bez Tebe neodejdu	200.- Kč

Dopisy Milady Horákové z pankrácké
cely smrti

50.- Kč

František Šedivý:

Pod věží smrti	130.-Kč
Legie živých	120.-Kč

Vladimír Krajina:

Vysoká hra	240.- Kč
------------	----------

Věra Olivová:

Dějiny první republiky	250.- Kč
Vila E. Beneše v Sezimově Ústí	100.- Kč

Jiří Beneš:

V německém zajetí	200.-Kč
-------------------	---------

Edvard Beneš:

Demokracie dnes a zítra	200.-Kč
Odsun Němců a dokumenty	100.- Kč

Zdeněk Novák:

Tři otcové, tři synové	170.- Kč
------------------------	----------

Uvedené publikace si můžete zakoupit v Klubu dr. Milady Horákové, Na Planině 1393/13, 140 00 Praha 4 vždy v úterý v době 9 – 11 hod., nebo Vám je po objednání zašleme – se složenkou, případně lze zaplatit bankovním převodem.

Tel: 797726233

e.mail.kmh@joura.cz, nebo: nakladeva@seznam.cz

KNIZY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

KAM MĚ ZLÁKALA JEDNA POZVÁNKA

**Aktuální reminiscence na knihu Miroslava Ivanova
"Utajené protokoly aneb geniální podvod"**

„Národní muzeum a knihovna Národního muzea Vás zvou na besedu s PhDr. Miroslavem Ivanovem v rámci cyklu JAK JSME JE ZNALI – Vzpomínky na zkoumání Rukopisu královédvorského a zelenohorského a na spolupracovníky z Knihovny Národního muzea“.

Tak mě vábila pozvánka na besedu ve čtvrtek 7. dubna 1994 v 17 hodin v přednáškovém sále Knihovny Národního muzea.

Pro zájemce bylo připraveno ke koupi nové číslo Sborníku Národního muzea Acta Musei Nationalis Pragae. Přinášelo Protokoly o zkoumání Rukopisu královédvorského a zelenohorského prováděném od roku 1967 – 1971.

Velmi dávno je tomu. Píše se rok 2017.

Dnes bych možná mohl očekávat pozvánku laděnou poněkud nostalgičtěji: DVĚ STĚ LET OD NÁLEZU RUKOPISU KRÁLOVÉDVORSKÉHO A ZELENOHORSKÉHO, významných památek české literatury počátku 19. století. Přijďte na besedu o jejich významu pro české umění. Bude se konat...

Vím, konec roku se už nachyluje, nicméně rok 2017, kdy jim je dvě stě let (Rukopis zelenohorský našel důchodní Kovář na konci rok 1817) je datem, kdy se o nich nelze nezmínit.

Byly prý vytvořeny v 10. a 14. století (možná i dříve), své bohatství odkryly na počátku 19. století, zaslouženě a s obdivem na ně vzpomínáme v 21. století. A budeme i v budoucnosti, i když už nás nečekají veliké spory ohrožující až přímo existenci odpůrců jejich pravosti, jakými byli Masaryk, Goll, Gebauer, Antonín Vašek (obhájci jsou stále utvrzeni v názoru: „Jsou starým středověkým dokladem naší vyspělosti, jsou naprosto ohromujícím svědectvím naší národní velikosti, něčím neopakovatelným, byli jsme jimi oslněni jako velikým zábleskem tvořivosti, to si nemůžeme nechat zcizit“).

Rok 2017 je ovšem nejen rokem dvoustého výročí RKZ, ale také dobou, kdy vzpomínáme na osmdesáté výročí úmrtí prvního prezidenta republiky T. G. Masaryka. Není příliš častá taková vzájemnost doby a tvorby. Takové těsné prolnutí. Díla a osobnosti. Nechci vyvolávat pouhé vzpomínky na odchod významného člověka v roce 1937, ale moje

dnešní téma mi samo říká, že tento muž byl u všech důležitých událostí první třetiny 20. století. A rukopisy a jejich zkoumání se staly důležitou součástí jeho boje o pravdu. Někdy vyhoceně nebezpečného.

Vracím se na začátek.

Často a také zaslouženě, jak se domnívám, připomínám osobnost Miroslava Ivanova.

Kdesi v jeho duši byla založena touha, ano nezměrná touha odkrývat nepoznané záhady a nalézat prameny pravdy. Nebyl v tom nepodoben Masarykovi. Ale stejně jako Masaryk usiloval o pravdu, třebaže mu to přinášelo i hrozby, ohrožení, nebezpečí, nepřátelství. O sto let později!

Nevím, jaké pocity by ve vás, milí čtenáři, probudil takový lístek z minulosti, jakým je ta zmíněná pozvánka z roku 1994. Mě ale zavedla do doby před dvaceti třemi léty, aktivně jsem se tehdy podílel na ruchu doby, alespoň jsem o to usiloval, byl jsem tehdy u toho, přijal jsem přirozeně nabídku pozvánky a poslouchal jsem soustředěně závěry Protokolů.

A rok 2017 mě zase znovu pozval k hodnocení výsledků práce lidí, kteří se podíleli na zkoumání pravosti Rukopisů. Nabízím vám, abyste stejně jako já otevřeli jednotlivé kapitoly Ivanovovy knihy Utajené protokoly aneb Geniální podvod (vydáno roku 1994 v nakladatelství Ministerstva vnitra Centurion). Poctivá práce a drama zkoumání, vášeň a výzkum.

Nepíšu dnes obvyklou recenzi jednoho plodu spisovatelské tvorby, nechci také polemizovat s obhájci pravosti rukopisů, o tom psali už dost. „Mým cílem je rehabilitovat poctivé kriminalisty z let 1968 – 1970“. Takové věnování napsal na předním listu své knihy M. Ivanov. Je mi líto, že s žádným z nich dnes už nemohu mluvit. Všichni již odešli do jiného kriminalistického ústavu, jestliže něco takového v nebi je. Prožil jsem ale léta práce lidí, jako byl Dobroslav Srnec z Kriminalistického ústavu VB, Jindřich Sitta z téhož pracoviště a docent Jiří Josefík, akademický malíř a restaurátor. A obránce pravosti právník Jiří Šonka. O přístupu Miroslava Ivanova jsem již řekl. Magnus parens novodobého výzkumu pokorného respektu k f a k t u.

Masarykův lid

Jeho kniha Utajené protokoly aneb geniální podvod je, jak to u něho bylo obvyklé, nejen popisem metod zkoumání, ale spíše hluboce vnitřně prožívaným dobrodružstvím, zavádějícího čtenáře do tajemných vod poznání, stejně tak do bažin ignorance a život ničící nenávisti sedmdesátých let. Stačí připomenout, že výzkum probíhal v l é t e ch 1968 až 1974.

Doba nadějí, vysvobození z pout totality sovětské i naší, pak čas ztráty všech očekávání a utužení nesvobody a husákovské n o r m a l i z a c e. Podlost režimu, který si vždy našel přílehavý termín pro vlastní krutost.

Zpět ke knize.

Procházíme s autorem třemi oddíly publikace : 1. Přípravy (Jak to začalo, Schůzka s třemi ministry, Deník začíná 8. ledna 1968), 2. Heuréka (Zkoušky), 3. Konfrontace (Blíží se pohroma, Vše schvaluje Gustav Husák). Svůj přístup zdůvodňuje Ivanov slovy: “Kniha má úkol zcela jednoznačný. Podat svědectví, jak to bylo.” Nejen přinést příběh o době vzniku RKZ. Vypovědět o všem, co mělo být pověděno, aby byli rehabilitováni poctiví kriminalisté.

Utajené protokoly jsou knihou mnohvrstevnou, knihou několika příběhů. Nejméně tří! První příběh dokumentuje postupy zvolené ke zkoumání a možnosti poskytované nejmodernějšími kriminalistickými technikami a přístroji. Čtenář se dozví ty nejmenší podrobnosti, zároveň je také vtipně a humorně seznámen se schůzkami Naší Učené Společnosti, jak Ivanov a jeho spolupracovníci své porady nazývali.

Nemám pochyby, že čtenáře přímo chytne u srdce příběh Ivanovových spolupracovníků a jejich osudů. Tedy příběh druhý. Jindřich Sitta, bývalý partyzán, za války odsouzený k smrti, byl v šedesátých letech v Kriminalistickém ústavu VB náčelníkem oddělení fotografie, Dobroslav Srnec mu šéfoval, zajišťoval všechny postupy a povolení, dr. Šonka byl povoláním překladatelem a obhájcem pravosti RKZ, celý plán řídil Miroslav Ivanov. Docent Josefík, malíř a restaurátor, měl na starosti zkoumání písma. RKZ z nich udělaly opravdové přátele.

Kniha je ovšem také svědectvím a tedy dalším až otřesným příběhem o době, kdy vše probíhalo. Ivanov začal hledat podporu ke zkoumání u Smrkovského, významného představitele Pražského jara, tehdejšího ministra zahraničí Jiřího Hájka, jednal o povolení výzkumu s mnoha politiky roku 1968, ale i později. Prožil se svými přáteli jejich tragické životní krize, kdy byli vyhozeni po roce 1969 z míst a nesnadno hledali uplatnění. Jindřich Sitta velmi brzy zemřel. První!

Když ještě v roce 1969 vydalo Národní muzeum v nakladatelství Orbis Sborník Rukopis královédvorský a zelenohorský – Dnešní stav poznání, bylo slíbeno, že výsledky nového průzkumu konaného v Kriminalistickém ústavu VB v Praze, budou zveřejněny stejnou formou. K tomu nedošlo, dojít ani nemohlo, několik měsíců po srpnu 1968 byli pracovníci ústavu jako nositelé socialismu nepřátelských názorů zbaveni místa.

Čtenář bude číst knihu s neklesajícím zájmem, (jistě mi to potvrdí ti, kdo její děje již zažili), protože jde o ukázkovou knihu literatury faktu, dychtivě bude obracet stránky o nesnadných začátcích, nalézání podpory pro výzkum, o významu cenných památek, o nejmodernějších kriminalistických postupech. Také pak po sovětské agresi o vlnách nenávisti a vzrůstající zloby proti lidem hledajícím pravdu. Žijí tu osobnosti Pražského jara 1968, představitelé reformních snah, osvobozujících z tehdejšího bytí, také ovšem tragika zmaru a návratu do zločinnosti a krutosti uchvatitelů moci. Ivanov umocňuje působení knihy o RKZ na veliký příběh o hledání jistot, odevzdání života pravdě a jejímu nalézání, také o osudu celého národa ve zvichřené době. Též i o osudu profesora Patočky. Velikost a tragika, morální pevnost a dusivé sevření až do roku 1989.

Ten, kdo se do knihy zahlubá, bude určitě s napětím sledovat, jak vše dopadlo. Jako napínavou detektivku. Státní bezpečnost nazvala pak celý výzkum a Protokoly... “Akce Papírek”. Autor píše: “Akce Papírek znamenala operativní dohled totalitního režimu a představovala celý soubor opatření... Třeba odposlouchávání telefonů. Třeba sledování osobních styků. Třeba tajné domovní prohlídky.”

Dítko roku 1968 mělo být smetené. Nařízena smrtící oponentura.

4. března 1975 vše skončilo: závěr oponentury vyzněl jednoznačně: „Protokoly o zkoumání RKZ se nedoporučují přijmout a vše bude vyřešeno za daných politických podmínek způsobem politicky nejvhodnějším. Celou věc je možno pokládat za naprosto uzavřenou.“

Moje otázka:

Proč ale mohla pozvánka z d u b n a r o k u 1994 zvát k novému posouzení práce uvedených aktérů, ožiovat snahy zmíněných lidí? Byly Protokoly již dávno zmizelé? Dávno někde zničeny? A tedy, jak byla m o c n á s t r a n a přesvědčena, že vše je už dokonale ze světa! Co se vlastně dál stalo?

Dějí se věci nenadálé a nečekané!

Naděje skutečně umírá poslední.

Docent Josefík brzy po onom tvrdém zásahu VB a i Gustava Husáka hlásil NUS (Ivanovově Naší Učené Společnosti): „Tak už je to provedeno. Uložil jsem kompletní soubor PROTOKOLŮ se všemi fotografiemi a nákresy na bezpečné místo.“

A zde je Ivanovovo vysvětlení, proč mně a jiným vůbec mohla být uvedena pozvánka po mnoha letech poslána. Práce všech výzkumníků se našla. Za zcela jiné situace. Vše bylo dobře ukryto. Jen Josefík věděl kde.

Hladivě se čtenářům čtou tato slova, neboť je tu HAPPY END. Akce papírek se nepovedla. Ztroskotala.

A nám tedy přišla ona pozvánka.

A čtenáři si mohli všechny tajemné příběhy o RKZ připomenout.

Bohužel se zpožděním!

Jaromír Adlt

Děsivý červenec 1950 je název knihy PhDr. Zory Dvořákové, známé historičky a autorky literatury faktu, která vyjde v Nakladatelství Eva – Milan Nevole ve čtvrtém čtvrtletí 2017. Autorka na knize pracovala sedm let, protože bylo potřeba shromáždit obrovské množství faktů, prozkoumat archivy a ověřit informace.

DĚSIVÝ ČERVENEC 1950

Autorka vydala:

Z letopisů třetího odboje (1992), Smrt pro tři ministry (1997), Navzdory nenávisti a mstě - Z politických procesů 1952-1953 (2002), Politické na útěku, Osudy změněné 25. únorem 1948 (2004), To byla Milada Horáková, ve fotografiích a dokumentech (2009), Všední den v kleci... i taková byla totalita (2011), Popravení, kam jste se poděli? (2013) aj.

Autorka o nové knize říká: Jako historička a autorka knih o protikomunistické rezistenci: jsem se na besedách se čtenáři setkávala s mylnou domněnkou, že když se hovoří o monstrprocesu Horáková a spol., je tím míněn proces s Miladou Horákovou a dalšími 12 obžalovanými, kteří s ní byli souzeni. Ale skutečnost je jiná.

Pod označení monstrproces Horáková a spol. spadá 36 procesů s 643 obžalovanými. Na hlavní proces s Horákovou navazovalo dalších 35 procesů označovaných jako "okrajové". I v nich byly vysloveny vysoké tresty, včetně trestů na doživotí a několika trestů absolutních.

Besedy se čtenáři mi však potvrzovaly, že naše veřejnost o tom téměř nic neví. To mě vedlo k rozhodnutí zpracovat toto téma v celistvosti s vědomím, že si to však vyžaduje řadu let bádání v archivech: ministerstva vnitra (dnes ABS), ministerstva spravedlnosti, Národního archivu (spisů soudů, prokuratur, archivu byra ÚV KSČ), oblastních archivů atd.

Na základě rozsáhlého studia pramenů, zjišťování v terénu, srovnávání

dr. Josef Nestával

s dosavadními (mnohdy mylnými) znalostmi o tomto tématu jsem knihu "Děsivý červenec 1950" zpracovávala sedm let. Je v ní shromážděno velké množství dosud neznámých údajů o osobách a událostech nejen z let 1945-1950, ale jsou tu průhledy i do událostí konce První republiky a období Protektorátu Čechy a Morava. Rozkrývají se dosud netušené vztahy mezi některými politickými a veřejně známými protagonisty tohoto děje, jakož i rafinované a přísně tajné postupy Státní bezpečnosti.

Objevují se tu údajní západní agenti, ve skutečnosti pracovníci

StB, kteří ve vlastních písemných zprávách určených nadřízeným složkám, zaznamenávají, jak jednali a jakého dosáhli výsledku.

Kniha je psána čtivou formou, spíše jako literatura faktu, ale protože jde o nová zjištění, bylo

nutné uvést (byť velmi stručně), odkud jsou fakta čerpána a jak je lze doložit. V knize je poskytnut prostor pro vyjádření Státní bezpečnosti a justice, ale právě tak je tu místo, aby své názory a svoje postoje vyslovili obžalovaní. Proto je za hlavním titulem knihy "Děsivý červenec 1950" uvedeno: Třicet šest kauz monstrprocesu Milada Horáková a spol. v záznamech bezpečnosti a justice a očima obžalovaných a odsouzených.

U vědomí, jak je to rozsáhlé a dosud nezpracované téma, považovala jsem za nutné knihu koncipovat přehledně a pro širší čtenářskou obec srozumitelně. Procesy jsou vylíčeny

dr. Jaromír Kopecký

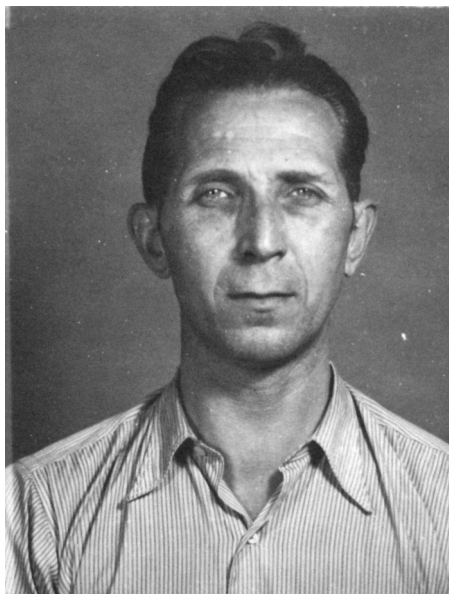

dr. Jiří Křížek

Masarykův lid

v jednotlivých kapitolách, takže je tu 36 kapitol (procesů), které mají shodné uspořádání. Každá má vnitřní rozvržení na Úvodní komentář, který uvádí čtenáře do děje. Následuje Proces, který začíná Žalobou, jež seznamuje čtenáře v podání Státní bezpečnosti a justice s protagonisty případu a jejich činností, za niž jsou obžalováni. Další část nese název Ve vyšetřovnách StB, která je založena na výpovědích a protokolech obžalovaných, v níž se

čtenář seznamuje s pohledem a postojem obžalovaných. V této části se rozkrývají skutečnosti většinou málo známé, nebo zcela neznámé. Jde o zjištění mnohdy velmi překvapující. Tady se také odhalují postupy Státní bezpečnosti, dozvídáme se, jak mnohé akce monitorovala, řídila a sama vyprovokovala. Závěr kapitoly nese název Trest, v němž je uveden výčet

ing. Karel Šobr

všech souzených aktérů, včetně výše jejich rozsudků. Za každou kapitolou následují Poznámky, které jsou určeny zejména odborné veřejnosti, a poskytují informaci, odkud bylo čerpáno. Dovětek je závěrečným zamyšlením nad tímto otřesným příběhem, který mnoho vypovídá o české společnosti v polovině 20. století. Ve většině těchto procesů byli stíháni bývalí národní socialisté, ale je mezi nimi proces výrazně zaměřený na trockisty (v návaznosti na Záviše Kalandru), nebo proces s pravicovými sociálními demokraty. Čtyři procesy z Ostravska prokreslují případ Jana Buchala. Některé další, jejichž děj se odehrával v západních Čechách, na Pardubicku, Liberecku a jinde, dokládají vazby na Antonii Kleinerovou, Josefa Nestávala, Fráňu Zeminovou, Františka Přeučila. Už jen názvy jednotlivých kapitol (procesů) vypovídají

o jejich tematickém zaměření: "Vedení záškodnického spiknutí proti republice", Průhled do "politické šestky", Hospodářská rada, Lidé kolem Antonie Kleinerové a norská cesta, Revoluční odborové hnutí a "Černý havran", Vazby na zahraničí, Trockisté, Pravicoví sociální demokraté, O "Československé straně práce", Národněsocialistická mládež,.... Na Ostravsku, dějství první, Na Ostravsku, dějství druhé, Na Ostravsku, dějství třetí, Na Ostravsku, dějství čtvrté.

Protože některé procesy na sebe navazují, (následný proces je dodatečným objasněním případu předešlého), v knize nejsou uváděny podle data jejich konání, ale jsou řazeny a líčeny tak, aby tvořily souvislou dějovou linku. Kniha má cca 90 fotografií, které procházejí textem, s nímž korespondují a vzájemně se doplňují. Ještě je třeba objasnit, proč název knihy zní "Děsivý červenec 1950"? Ta děsivost je nejen v obsahu všech zmíněných procesů, ale i v tom, že první následný "okrajový" proces se uskutečnil den před pravou Milady Horákové, a poslední proběhl 5. srpna 1950. Všechny ostatní se odehrály během července. V knize je objasněno, jak procesy byly připraveny a prokonzultovány s nejvyššími stranickými místy, která určila jejich průběh i výsledek, přičemž bylo rozhodnuto, jak má být o tom informována veřejnost a jak to má být využito propagandisticky. Když se všechny tyto děje sestaví v jeden souvislý příběh, který si lze naráz přečíst, pro čtenáře to bude otřesné poznání a poučení o totalitě, zahubené demokracii, ale i o lidských charakterech.

dr. Bedřich Hostička

JAZYKOVÝ SLOUPEK

ŘEŘICHY DRN ZVLHL ANEB ÚPĚNÍ CIZINCOVO

Krátce po únoru, který byl později přezván Vítězným, se rozhodla naše soudružka profesorka češtiny posílit svou probuzenou uvědomělost nacvičením dramatizace sovětského románu Mladá garda se studenty gymnázia. Co čert nechtěl – mne sextána si vyhlédla jako představitele hlavní role. Můj pech byl v tom, že jsem byl údajně fyzicky podoben Olegu Koševému. Měl jsem si o prázdninách nacpat do hlavy text, a aby můj herecký výkon neměl poskvrny, naučit se říkat „ř“. První úkol jsem víceméně záměrně ignoroval a moje role byla pak bohudík přeobsazena snaživým spolužákem z nižšího ročníku, ale druhý úkol jsem kupodivu splnil. Rychle jsem sám a bez logopedické pomoci pochopil postup: Stisknout zuby, drnčet R, postupně přejít do šeptu a jakoby přidávat sykavku. Šišlavou souhlásku vyslovovanou na pokraji úst jsem nahradil zvukným řinčivým ř.

Většina cizinců má mluvidla zformována od raného dětství svou mateřštinou, a tak ani takováto jednoduchá metoda jim nepomáhá. Dokonce ani naši nejbližší příbuzní Slováci, jak jsme někdy svědky, se tuto specificky českou hlásku v dospělosti nenaučí. Přitom R zvládají (pokud neráčkují) bravurně (*trma vrma*), dokonce disponují Ř slabikotvorným a dlouhým (*vrba*). Ř v podobě drnčící, syčící a agresivní má jen čeština. V polštině jde jen o jeho šišlavý odvar psaný spřežkou (*Rzeszow*). Jak zní, poznáme, když pohodlně vyslovíme ř po p: příklad, přechod. Ř vyslovíme v těchto případech blízko rtů bez toho, abychom uvedli jazyk do náležité vibrace. Na ř můžeme být hrdí. A cizincům, kteří se učí česky, dáváme zabrat, aby si nemyslili, že „malý“ jazyk je jen přflepem světových. Ř je pro ně noční můrou a nepochopitelnou českou extravagancí.

Ř má svou bohatou podobu písemnou. Trochu mne poděsil obří titulky na první straně místní tiskoviny, podle nějž *Převaláci míří na Děvín*. Pražská ZOO svědomitě pečuje o koně Převalského, takže ti se množí tak, že je možno, ba nutno přírůstky exportovat. Nejen do připravovaného výběhu na pražských Dívčích hradech, ale především pohodlně letecky do jejich pravlasti, mongolských stepů. Divokého koně, jednoho z předků koně domácího, objevil na svých cestách roku 1879 ruský důstojník Nikolaj Prževalskij (to je ruský přepis příjmení, Karakol, kde zemřel, byl přejmenován na Prževalsk), kůň dostal latinské jméno *Equus przewalskii*. Latina se přizpůsobila podobě objevitele. Je zřejmé, že cestovatel měl polské předky, takže původně se jméno psalo *Przewalski*. Angličtina se při přepisu cizích jmen zasekne: Nikolay Mikhaylovich Pržhevalsky. Jak vidno, ř je nejen ďábelská hláska, ale i písmeno-potížista.

Je jasné, že podmínkou pro zvládnutí Ř je náležitá výslovnost R, ovšem zas jen v české rachotivé podobě. Od dětství jsme k němu vedeni (*strč prst skrz krk!*), a pokud netrpíme ráčkováním, užíváme ho i pro vyjádření emocí (*brrrrr!*). Svou funkci podobnou samohláске plní i svou častou slabikotvorností, viz zmíněnou dětskou říkánku. Stejnou funkci plní i naše L. Když onemocněl kardinál Vlk, telefonoval mu papež František. Předpokládám, že spolu mluvili mezinárodním katolickým jazykem, tj. latinsky. Těžko soudit, jestli chtěl papež žertem trochu povzbudit kardinála v jeho strastech nebo zda byl k překladu jména veden jeho obtížnou výslovností. Vlka prý oslovoval latinsky *LUPUS*. Papež František hovoří několika světovými jazyky, ale ani jeden mu neumožňuje přizpůsobit artikulační vybavení české zvláštnosti.

Nakupení slabikotvorných souhlásek v českých slovech je občas hrůzou i pro nás. Příkladem nechť slouží participia vzoru *tiskne*: *zvrhl, ztvrdl, zdrhl, škrtl, zhltl, prchl* apod. Pomáhá benevolence Pravidel, připouštějících pohodlnější výslovnost: *zvrhnul, škrtnul* atd. Bratři Slováci si věc ještě vylepšují tím, že kromě zmíněného dlouhého R mají i dlouhé Ĺ. V jednoslabičné podobě je příkladem okouzlující slovo *stĺp*.

Vzpomínám si, jak jsme se divili jménu sovětského hokejového brankáře s podivným gruzínským příjmením *Mkrtyčan*. V zemi jeho rodné ovšem počáteční M před další souhláskou není nic zvláštního. Tbiliský Petřín se jmenuje Mtacminda a bývalé gruzínské hlavní město Mcheta. (I my ovšem máme Mcely, které jako by založili Gruzínci, jeho název je však dle etymologického slovníku ryze český. Vznikl ze slovesa *mčieti, mknouti*, tj. „vléci, táhnout, hnát“.) Případ na první pohled odtažitý má své odůvodnění. Čeština je s to vytvořit skrumáž souhlásek pro cizince nestavitelnou. Kdysi jsem kdesi zavedl rozhovor s Němkou prodávající různé rozmanitosti. Bylo mezi nimi i pštrosí vejce. Ověřil jsem si, že *pštros* se skutečně řekne německy *Strauß*, sympatickou paní prodavačku jsem marně učil výraz český. Přidalo se několik přihlížejících Němců, nikdo neuspěl. Souhláskových skrumáží najdeme přehršel: *stmelit, hřmot, zkrotit, pražský* (v Husákově podání *prasky lid*) atd. Jev je nejen potíží cizinců zvládajících češtinu, ale i nás samých. Ve výslovnosti skupiny si souhlásek často zjednodušujeme. Měli bychom pěstovat libozvučné zvláštnosti češtiny a nedopouštět její zbytečné zplošťování.

Miroslav Šlapal

VZPOMÍNÁME

Na poslední den prosince připadá 140. výročí narození Viktora Dyka - básníka, novináře, politika.

Václav Ryneš v knize *O národní stát (Politik a básník Viktor Dyk)*, (Pavel Káňa - vydavatelství KNIHAŘ, 2014), v kapitole "České politické prostředí na přelomu 19. až 20. století" charakterizuje dobu, do které mladý Dyk vstupoval.

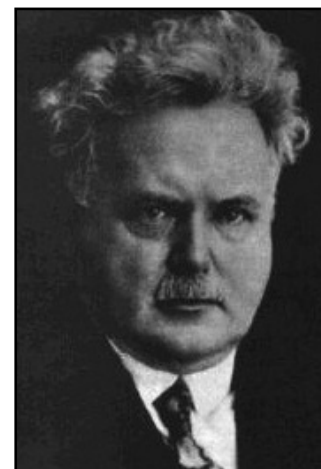
POLITIK A BÁSNÍK VIKTOR DYK

České politické prostředí na přelomu 19. až 20. století

Koncem 19. století se dostala monarchie do všeobecné a politické krize. V rakouském a uherském prostředí se začala organizovat různá politická, sociální a zájmová hnutí a politická stranickost, která začala ve veřejném prostoru obhajovat své zájmy a uplatňovat své požadavky. Volební reforma (volby do Říšské rady konané 14. až 23. května 1907 v Předlitavsku) přinesla všeobecné rovné a tajné hlasovací právo a otevřela se tak cesta k větší občanské angažovanosti prostřednictvím politického stranictví.

Politické stranictví již na konci 19. století se začalo diferencovat podle sociálního rozvrstvení své členské základny a voličů. Ke stranické aktivitě docházelo vždy u příležitosti říšských nebo zemských voleb do zastupitelských sborů, kdy se stranické orgány proměnily ve volební výbory, které navrhovaly kandidátní listiny a řídily volební kampaně. Na přelomu 19. až 20. století se v politickém stranictví začala prosazovat profesionální politická, finanční a tisková odbornost, ale i sdružování různých spolkové a odborové činnosti pod stranickou vlaj-

ku, kdy strany se na veřejnosti reprezentovaly prostřednictvím svých tiskových orgánů - novin a časopisů. Nezbytností pro stranickou existenci se staly politické programy, které vyjadřovaly ideová východiska a konkrétní požadavky místního, zemského a státního charakteru, ale i sociální, profesní a náboženské zájmy. České strany v rámci rakouského parlamentarismu na říšské radě a na zemských sněmech aktivně prosazovaly české historické a státoprávní požadavky, ale i jiné zájmy rozvíjející se české společnosti a jejich sociálních vrstev. Do popředí se dostával zápas s rakouským centralismem, národnostní záležitosti, neutuchávající

zápas s rakouským německým a německou menšinou v českých zemích.

Je to období, kdy do veřejného života vstoupil mladý Viktor Dyk, a kdy v letech 1894 až 1914 byly položeny základy ke vzniku moderního českého stranictví. Po rozpadu Národní strany vznikla celá řada politických stran. Tyto strany měly rozdílná ideová a ideologická východiska a programy národního, pokrokového, liberalistického, katolického, konzervativního, socialistického charakteru.

Ve značně rozdrobeném liberálním stranictví v českých zemích převládala různá radikalizace, ale i osobní a skupinové zájmy převážně v českém intelektuálním a městském prostředí. Liberální a národní stranictví se vymezovalo proti německým politickým stranám, politickému katolicismu a agrarismu, kde je základem hospodářství daného státu zemědělství, což prosazují zejména agrární strany. Rovněž ve znamení rozháranosti a názorové rozdílnosti se ocitl rakouský parlamentarismus, jak na úrovni říšské rady, tak i v jednotlivých zemských

Země mluví

Tvrdá matka byla jsem tobě.
Těžce chléb jisti dala.
Nehýčkala jsem robě,
muže jsem zraňovala.
Když prohlédly poprvé tvé oči vyjevené,
smutný obzor před tebou se šířil.
Mluvila jsem o ráně zasazené,
kterou čas neusmířil.

Na nás oba padal těžký stín,
matka tvrdá byla jsem, ty tvrdý syn.
Nepozdvihl jsi pro mne rámě.
S láskou jsi nepomyslel na mě.
Když vítr zahučel, zapraštil mráz,
neslyšel jsi můj hlas.
A já přec mluvila, vidouc tvou psotu,
bídu, jež věčně tě štvě.
A z úst mých zamlklých zaznělo tu:
Vezmi si své!
Těžké břímě nosím.
Přichází radost, nebo děs?
Slyšíš mne dnes?
Matka syna prosím.
Haj si mne. Braň si mne. Neoslyš matky.
Haj si mne. Braň si mne. Ať shoří statky,
pole ať udupou, zničí.
Zítřka zase sémě vzklíčí.
Chystala jsem ti úděl, děcko.
Úděl jsem tobě chystala.

Chraň si mne. Haj si mne. V moci tvé všecko:
aby ztroskotala loď, anebo přistala
Neoslyš slova varující:
Neprodej život za čochovici.
Třebaže mne opustíš,
nezahynu.
Ale vší,
Kolik sem přijde stínů?
Kolikrát pěst bude potomek zatínat,
A syn tvůj kolikrát tě bude proklínat?

Nezahynu, věčna jsem,
ale žít budu s trapným úžasem:
kterak jsi zapomněl dědičný na díl?
Kterak jsi váhal a kterak jsi zradil?
Jak možno kletý čin provést vědomky?
Sebe jsi zradit moh. A své potomky?
Dokavad dýchal jsi, proč ses vzdal?
Čehož ses bál?
Co je to smrt?
Smrt znamená jít ke mně.
Tvá matka země
otvírá náruč: možno, bys jí zhrd?
Pojď, poznáš, jak je země náruč měkká
pro toho, který splnil, co čeká.
Prosím tě, matka tvá: braň si mne, synu!
Jdi, třeba k smrti těžko jdeš.
Opustíš-li mne, nezahynu.
Opustíš-li mne, zahyneš.

Masarykův lid

sněmech. Například Český zemský sněm byl v roce 1908 až do roku 1913 rozpuštěn a činnost již nikdy nebyla obnovena. Na říšské radě pro obstrukce českých stran (1914), které protestovaly proti ústavním poměrům, bylo znemožněno sněmovní jednání. 25. července 1914 byla uzavřena Říšská rada, následovalo uzavření zemských sněmů na Moravě a ve Slezsku, a stát byl řízen za pomoci nouzových nařízení podle § 14 říšského zákona.

V tomto prostředí se objevuje u Viktora Dýka národní radikalismus, který se dál rozvíjí a ovlivňuje jeho literární,

novinářské a básnické činnosti, ale i angažování v českém pokrokovém a státoprávním prostředí.

Válečné období 1. světové války omezilo parlamentní činnost, ale i činnost politického stranictví, ale znamenalo i aktivizaci představitelů okruhu státoprávních, pokrokových a realistických politiků a vedlo až ke vzniku české národní Maffie (1914), jako hlavního orgánu českého domácího odboje během první světové války.

Václav Ryněš

Otiskujeme dokončení epizody ze života Petra Bezruče z období první světové války.

VELEZRÁDCE PETR BEZRUČ

Z těchto důvodů bylo proto rozhodnuto hledat důkaz jiný a obrátit se na soudní znalce. Znaleckým posudkem mělo být určeno, jestli je možné Bezruce pokládat z hlediska jazykového a literárního za autora obou básní, a to s přihlédnutím k obsahu a formě jeho starších prací. Tímto nelehkým úkolem byl pověřen vídeňský slavista dr. Josef Karásek, rodák z Mileti. Ten se dal ihned do práce a za týden byl už jeho znalecký posudek u vyšetřujícího soudce. Ve svém posudku Karásek přesvědčivě dokazoval, že žádná z inkriminovaných básní nemůže pocházet a také nepochází od Bezruce. Ve svém posudku obě básně pečlivě vyložil, přičemž konstatoval, že báseň „Bratrům Osvoboditelům“ je nepodařená napodobenina předzpěvu ke Slávě dceři, a také druhá báseň, znělka, že je psána stylem Kolárovským, který Bezruč nikdy neužíval. I jazykem, často velmi jednoduchým, se podle Karáskova posudku obě básně nesmírně lišily od Bezručova stylu, a to i přes to, že pařížský autor použil zjevně úmyslně některých Bezručových obrátů. Právě to však bylo Karáskem označováno jako důkaz, že se jedná o padělek. Závěrem Karásek zdůraznil, že „obě básně, zejména druhá, jsou tak nečeské, bezbarvé a slabé, že je vyloučeno, že je napsal Bezruč“. Podle něj je napsal někdo, kdo žije v cizině a zneužil Bezručovy popularity.

Karáskův posudek se svými závěry vojenskému soudu pochopitelně líbit nemohl a také se ani nelíbil. Vždyť nejenom Válečný dohlédací úřad, ale i vrchní vojenské velení mělo na kladném výsledku vyšetřování veliký zájem a vyšetřování muselo proto mít kladný výsledek. Z tohoto důvodu si dr. Zechmeister vyhledal v Praze jiného znalce, od něhož očekával lepší výsledek. Tím byl dr. Fritz Adler, který byl pokládán za znalce českého písemnictví a který také dostal zadání znaleckého posudku končící slovy: „Konečně jest všemi básněmi sbírky „Slezské písně“ odůvodněn úsudek, že jest obviněný Petr Bezruč národně radikálního smýšlení (Den Palackého) a revolučního (Ostrava), že zabavené korespondence pak třeba usuzovati, že je proti dynastii. Báseň markýz Gero ve Slezských písních se vztahuje dojista na osobu arcivévody Bedřicha.“

Dr. Adler už tak s posudkem nespěchal jako dr. Karásek. Podal jej u soudu až za 18 dní a v souladu s očekáváním rakouských úřadů dospěl k jinému úsudku než dr. Karásek. Podle jeho názoru, ve srovnávání obou inkriminovaných básní se Slezskými písněmi se s jednotlivými čísly této sbírky shodují v tónu, v jednotlivých obrazech i v obsahu. Jejich volný rytmus mu připadal shodný s básněmi Leonidas, Opava a Já od Bezruce. Také básně „Bratrům osvoboditelům“ a „Jeho

Veličenstvu caru Mikuláši II.“ měly podle jeho názoru shodný styl, tolik typický pro Bezručovy básně. Ještě nápadnější než shoda rytmu podle něj byla shoda ve výrazech. Některé obraty ze „Slezských písní“ se totiž opakovaly doslova v obou básních otištěných v pařížském časopisu. Obsah a postup myšlenek v básni na cara Mikuláše se podle jeho názoru zcela kryl s četnými místy z básní Dvě dědiny, Ondráš. „Prudké žaloby na útisk českého národa“, pokračoval dále znalec, „se opakují skoro na každé stránce Slezských písní a jsou také zdrojem zpěvu Bratrům Osvoboditelům.“ Připočteme-li k tomu, že v předchozím čísle pařížského listu byl uveřejněn Bezručův životopis, pak podle literárního zvyku měly být obě básně podepsané iniciálami P. B. ukázkou z básnickovy tvorby. A dr. Adler konstatoval závěrem: „Hledíc na shodu v tónu, výrazu a obsahu jest míti za to, že autorovi Slezských písní může býti připisována báseň „Bratrům Osvoboditelům“; o znělce na cara Mikuláše nelze to bezpečně tvrdit, pokud jde o čistě literární úvahy.“ Ačkoli i laik pochopí, že znalecký posudek neřekl zcela jednoznačně, že autorem obou básní je Bezruč, rozhodně připouštěl úsudek, že tomu tak pravděpodobně může být.

Vyšetřování proti Bezručovi pro zločin velezrady však bylo, se zřetelem na posudek dr. Adlera, zastaveno pro nedostatek důkazů. Vojenské státní zastupitelství se neodvažovalo podat na Bezruce obžalobu stojící pouze na nejednoznačných závěrech jednoho znaleckého posudku. Zkušeným právníkům vojenského státního zastupitelství totiž došlo, že moment, kdy dr. Adler nemohl dospět ke spolehlivému úsudku o tom, že báseň „Jeho Veličenstvu caru Mikuláši II.“ pochází od Bezruce, poskytoval výborný prostor pro obhajobu, který nebyl vhod. Jestliže totiž znalec konstatoval, že o znělce na cara Mikuláše nelze bezpečně tvrdit, že je Bezručovým dílem, pak toto vyjádření současně výrazně oslabovalo jiný znalecův závěr, že by Bezruč mohl být autorem básně „Bratrům Osvoboditelům“. Obě básně totiž vyšly v jednom čísle časopisu a byly podepsány stejnou značkou. Nebylo-li možné za této skutečnosti o jedné básni bezpečně říci, že pochází od Bezruce, pak nestačila na jeho usvědčení z autorství druhé básně pouhá skutečnost, že byla podepsána počátečními písmeny jeho pseudonymu a že v ní byly obraty, které se vyskytují i v jeho básních.

K samotnému rozhodnutí rakouských orgánů o Bezručově dalším osudu však došlo až za měsíc. Dne 22. ledna 1916 prohlásil! vojenský zástupce, že z rozkazu vojenského velitele od dalšího stíhání upouští, přičemž teprve třetí den poté bylo vyšetřování oficiálně zastaveno. Na svobodu se ale Petr Bezruč

Masarykův lid

nedostal. Podle rozhodnutí o zastavení vyšetřování bylo zjištěno, že „obviněný smýšlí státu nepřátelsky; proto budiž dodán policejnímu ředitelství v Brně, aby mu byl vykázán nucený pobyt, neb aby byl držen pod dozorem. O tom ať rozhodne úřad pro dozírání na válku“. Tomu byly pochopitelně zaslány oba znalecké posudky s podrobným výčtem osob, které se s Bezručem stýkaly a byly proto také politicky podezřelé, zvláštní pozornost byla přitom věnována Bezručovým přátelům, kteří sloužili na vojně. Mezi nimi byl v první řadě jeho bývalý spolužák na brněnském gymnáziu, přednosta c. a k. divisního soudu pro vojsko ve Vídni, plukovník auditor Jaroslav Kunz. Mezi dopisy zabavenými u Bezruče byly i dva dopisy, které mu zaslal Kunz, přičemž jeden z nich byl takového obsahu, že nescházelo mnoho, aby byl pro velezradu stíhán i Kunz.

Petr Bezruč byl zatím 29. ledna 1916 dopraven do Brna, kde měl být držen ve vazbě u trestního soudu na Cejlu do doby, než Válečný dohlédací úřad rozhodne o jeho dalším osudu. Správce policejního ředitelství vrchní rada Josef Rychecký povolil, aby jej navštěvoval jeho obhájce dr. Bulín. Z jeho vzpomínek je známo, že Bezruč byl sice rád, že má po soudu, ale že mu v Brně bylo hůř, než ve Vídni. Zatímco ve Vídni byl ve své cele sám, na Cejlu měl četnou společnost, která mu však nedávala příliš důvodu k radosti. Na cele byl totiž s desíti Poláky z Haliče, kteří byli vyšetřováni pro krádeže, podvody a jiné kriminální delikty. Trpce si na to stěžoval s tím, jak je někdy zlé být mezi lidmi. Cítil, že spadl na dno. „Jsem demokrat“, pravil jednou trpce svému obhájci, „cítím s každým chudákem jako s bratrem, ale když moji společníci ani nejsou lidé...“ Ačkoli se správce policejního ředitelství vrchní rada

Josef Rychecký vytrvale snažil urychlit Bezručovo propuštění a systematicky poukazoval na to, že Bezruč se nikdy politicky neangažoval, tudíž že pro jeho internování není důvod, povolil Válečný dohlédací úřad Bezručovo propuštění až dnem 25. února 1916.

Teprve po 1. světové válce se z vyprávění Václava Vojtěcha Česká kolonie pařížská v našem odboji, které bylo uveřejněno ve IV. ročníku Naší revoluce, ukázalo, že správné byly závěry dr. Karáska. Již několik let před válkou se totiž usadil v Paříži moravský rodák z Pačlavič Jan Grmela. Původně býval obecním tajemníkem v Přívoze a později na Mariánských horách. Již tehdy hledal uplatnění na poli poezie a v letech 1897 až 1904 vydal pod pseudonymem Mojmír Hanar čtyři sbírky většinou milostných veršů (Šal a žal, Růže Velehradská, Orchidea, Pomněnka). I po svém odchodu do Francie pokračoval ve své literární činnosti a pod pseudonymem Jean Lutohor d'Amory vydal svazek naprosto nepodařených básní Květy Národní. Po vyhlášení války se rád prezentoval v pařížské české komunitě jako básník Petr Bezruč a těšil se tak obecné pozornosti. V rozbrojích, které již od konce r. 1914 rozvracely českou, politicky a intelektuálně velmi různorodou komunitu v Paříži, se Grmelovi podařilo protlačit do pozic v Národní radě. Stejně tak pronikl do redakce jejího listu „L'Indépendance tchéque“, ve kterém publikoval pod Bezručovými iniciálami obě básně, aby oslňoval odleskem básnickovy popularity.

Existuje snad výmluvnější a trpčí příběh o tom, co může znamenat chlubit se cizím peřím?

Libor Nedorost

ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

USNESENÍ VALNÉ SCHŮZE KLUBU DR. MILADY HORÁKOVÉ KONANÉ DNE 7. ŘÍJNA 2017

VS KMH schvaluje toto usnesení:

1. Pokračovat ve vzdělávacích a osvětových aktivitách v intencích odkazu dr. Milady Horákové.
2. Deklarována úzká provázanost vzdělávacích aktivit KMH s Gymnáziem Milady Horákové.
3. Cílem KMH je završit realizaci „Památníku dvou totalit, jejichž symbolem je dr. Milada Horáková“ úspěšným odhalením památníku v roce 2018.
4. Členkou výboru KMH se stala PhDr. Vlastimila Nováková.
5. Člen KMH Mgr. Tomáš Rezek byl zvolen jako náhradník výboru.
6. KMH bude nadále pokračovat ve vydávání periodika Masarykův lid, vzhledem k finančním problémům s vydáváním je výhledově zvažován přechod daného periodika do elektronické podoby.
7. Valnou schůzi KMH byla přijata zpráva revizní komise KMH za rok 2016. Revizní komise byla zastoupena Mgr. Markem Světlíkem, který rovněž zprávu zpracoval.
8. Přijata zpráva o činnosti KMH za období 2014 – 2017.
9. Přijata zpráva o hospodaření KMH za uplynulé období.
10. Klub zajistí, aby byly pamětní desky na domech, kde se narodila dr. M. Horáková a kde žil dr. J. Nestával.

Masarykův lid

Gymnázium Milady Horákové

Týden novodobých dějin na Planině

V týdnu od 20. do 24. listopadu 2017 se uskutečnila v základní škole a v Gymnáziu Milady Horákové tradiční akce: Týden novodobých dějin. Formou setkávání s pamětníky dějinných událostí v naší vlasti, posloucháním líčení jejich příběhů se studenti stávají účastníky dějin.

Paní Věra Sosnarová a její život v sovětském gulagu, pan inženýr František Šedivý, mnohaletý politický vězeň československých krutých kriminálů, paní Eva Jourová, dcera dr. Josefa Nestávala, souzeného v procesu s dr. M. Horákovou – ti všichni předali studentům osobní svědectví o době komunismu.

Studenti též shlédli premiérový film režiséra Davida Mrnky „Milada“ o nejkřutějším činu z doby komunismu u nás; příběh je citově velmi zásáhl.

Studenti 2. ročníku gymnázia pak psali recenze na film: otiskujeme úryvky z několika prací.

„Rodina až na druhém místě“

Tímto podtitulem by se mohl pyšnit film o životě doktorky Milady Horákové, neboť obsah díla tuto myšlenku jasně naznačuje. Je velice zajímavé sledovat, jak se celoživotní politická práce Milady Horákové promítá do jejího soukromého života.

Milada skutečně není „americký akčníák“, v němž se na každém rohu bije jeden voják s druhým. Dokonce ani scény z vězení a výsledků nejsou tak kruté jako například ve filmu Anthropoid. Jste-li milovníky osobních dramát, snímek si nenechte ujít. Třeba ve vás nakonec výkon Ayelet Zurer jako doktorky Milady Horákové a Roberta Ganta v roli jejího manžela vzbudí i pocit vlastenectví.

(Adam)

Zdalo se mi, jako by režisérovi chyběly nějaké scény do plánované délky filmu, a proto natočil ty výjezdy Milady Horákové a její rodiny do lesa, ty podivné momenty v autě. Díky bohu, že aspoň ve druhé polovině filmu se rozpadlý děj trochu sjednotil.

Natočit film o Miladě Horákové je obtížný úkol. Jak její příběh pojmout a pro koho ho natočit? Pro historicky vzdělané diváky, kteří „zápletku“ znají? Nebo pro dnešní mladé lidi, kteří o Miladě Horákové, o druhé světové válce či o komunismu vědí jen málo? Tento film se rozhodl jít „někudy středem“, a tak nakonec uspokojil málokoho.

(Olha)

Herečka Ayelet Zurer se pro roli Milady perfektně hodí a zároveň se stává lákadlem pro diváky i díky svému původu. Stejně jako herci byly do filmu pečlivě vybrány i kostýmy a prostředí, ve kterém se děj odehrává.

Zkritizovala bych pouze přílišné střihy scén, které mohou diváka dezorientovat v časové posloupnosti děje. V takových pasážích filmu je znát snaha o dosažení nejvyšší možné uměleckosti filmu, která místy působí až příliš nápadně. Totéž se týká i hudebního doprovodu.

(Anna)

Pochválit bych chtěl herecké výkony. Divák se dokázal vcítit do postav, které herci představovali. Filmu nemám co vytknout ani po vizuální stránce a vše dovršuje krásná hudba.

Přes tyto klady se však dostávám i k záporům. Film je opravdu zvláště sestříhaný a divák místy neví, jakou časovou linii právě sleduje.

(Tomáš)

Očekávání spojená s tímto filmem byla velká a mnoho lidí dílo hodnotí velmi kladně. Přesto se mi po zhlédnutí filmu v mysli objevila domněnka, zda tento náhled není ovlivněn emočním napětím, provázejícím celý příběh. Ano, je to film o tragickém lidském osudu, který mnohé diváky dohnal k slzám, ale měli bychom ho hodnotit realisticky. Některé záběry, například jízdy Miladiny rodiny v autě, jsou natočeny spíše kvůli uměleckému efektu a nemají z hlediska celého příběhu valný význam.

(Tereza)

Svůj celkový dojem bych zformulovala velmi stručně: zdařilý film, který mi pomohl vytvořit si představu o letech 1937 až 1950. Odcházela jsem s pláčem a hrdostí.

(Magda)

NĚMCI PROŠETŘÍ ZABÍJENÍ NA ŽELEZNÉ OPONĚ

Nejméně 282 lidí zahynulo v letech 1948 až 1989 při pokusu o překročení hranice tehdejšího Československa. Také naši sousedé žijící před rokem 1989 ve východní části rozděleného Německa toužili po svobodě. Přes naše hranice se chtěli dostat do Rakouska. Mnozí marně.

Kromě čtyř řadových pohraničnicků nebyl za střelbu po emigrantech v Česku nikdo odsouzen. V budoucnu by ale mohly být další osoby potrestány v zahraničí. Zabíjení německých občanů na železné oponě totiž nyní začala vyšetřovat bavorská policie.

Trestní oznámení k německému nejvyššímu spolkovému státnímu zástupci podala loni Platforma

evropské paměti a svědomí, jež se zabývá koordinací studia a vyrovnáváním se s totalitní minulostí. Oznámení míří zhruba na 70 českých a slovenských občanů. Mezi nimi je bývalý šéf KSČ Miloš Jakeš a někdejší komunističtí premiéři Lubomír Štrougal a Peter Colotka.

Uplynul rok a čtvrt a německá policie zahájila vyšetřování. Je tomu tak vůbec poprvé, kdy náš západní soused šetří usmrcení svých občanů v zahraničí v době komunismu a kdy jsou tehdejší vysoce postavení funkcionáři vyšetřováni třetí zemí.

NĚMECKO VYŠETŘÍ VRAŽDĚNÍ NA HRANICI

Historický právní průlom. Bavorská kriminální policie začala vyšetřovat zabíjení německých uprchlíků na hranicích někdejšího Československa. Žádný stát dosud komunistické pachatele z jiné země nestíhal. Zároveň Německo nikdy nešetřilo usmrcení emigrantů z NDR ve východním bloku, kteří se přes naše území chtěli dostat do Rakouska.

„Konečně padají neviditelné hranice bývalého východního bloku a spravedlnost se stává více a více univerzální hodnotou,” okomentovala pro Lidovky.cz výkonná ředitelka Platformy evropské paměti a svědomí Neela Winkelmannová.

Stalo se tak více než rok a čtvrt poté, co Platforma podala v Německu trestní oznámení na 67 představitelů tehdejšího československého komunistického režimu. Učinila tak proto, že tuzemskými soudy byly za střelbu na hranicích dosud potrestány v Česku pouze čtyři osoby, dvě podmíněně a dvě nepodmíněně.

Nejvyšší spolkový státní zástupce již označil úmyslné zabíjení neozbrojených civilistů na železné oponě za mezinárodní zločin. Došlo podle něj totiž k zásadnímu porušení lidských práv na život a svobodu pohybu.

Jsou to nepromlčitelné činy

Winkelmannová dosavadní postup německých vyšetřovatelů vítá. „Dosud se žádné oficiální nebo akademické místo v České ani Slovenské republice neodvážilo zkonstatovat, že se jedná o nepromlčitelné činy,” uvedla.

V průběhu více než 50 let zahynulo během snahy o překročení československé hranice podle Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) nejméně 282 lidí, někteří po zásahu elektrickým proudem, jiní byli zastřeleni. Neoficiální čísla uvádějí dokonce až 500 osob. Na hranicích zemřelo dle statistik ÚDV rovněž nejméně 584 vojáků. Z nich 11 bylo usmrceno uprchlíky a 185 spáchalo sebevraždu.

Oznámení z loňského roku se týká například smrti východoněmeckého uprchlíka Harlmuta Tautze, který byl před 30 lety při pokusu o útěk do Rakouska na hranici u Bratislavy roztrhán psy pohraničnicků. Další z obětí je Richard Schlenz, jemuž se v roce 1967 povedlo přeplavat Dunaj u Děvína a byl českým pohraničnickem zastřelen až na rakouském břehu. Mezi usmrcené patří rovněž Johanu Diek z Bavorska, který byl v roce 1986 při pátrání strážce po polských uprchlících střelen na německém území, odtažen na české a zemřel při převozu do nemocnice.

Případ dostal na starost Bavorský zemský vyšetřovací úřad v Mnichově. Tamní vyšetřovatelé jej ale prozatím nechtějí komentovat.

Německé soudy již v minulosti potrestaly přes 150 lidí za zabíjení na vnitroněmecké hranici. S podmíněčnými tresty byli odsouzeni nejen vojáci, kteří byli pověřeni střelbou, ale také zástupci vyšších pater velení.

Robert Sattler

(Lidové noviny 19. 12. 2017)

Masarykův lid**INFORMACE****DÁRCI MASARYKOVA LIDU**

Novák	Kaplice	300 Kč	Čejka Jiří Ing.	Roudnice n. L.	100 Kč
Jechovi Zdeněk a Zuzana	Přelouč	200 Kč	Stránský Fr. (Benešová)	Č. Budějovice.	5 000 Kč
Capoušek Evžen Ing.	Praha 5	600 Kč	Mašek Jan	Praha 3	500 Kč
Šťastná Věra	Praha 8	300 Kč	Vališová Radmila	Chrudim 2	200 Kč
Válová Věnceslava	Most	300 Kč	Šedivý František Ing.	Řevnice	900 Kč
manželé Poborských	Jablonec n.Nis.	1 400 Kč	Křížková Ludmila	Praha 3	300 Kč

Přání do nového roku:

**Do roku 2018 přejeme všem
naším čtenářům dobré zdraví
a hodně štěstí!**